

Znamenný rospev – 5. hlas

ruténskej redakcie

Katalóg normatívnych popevkov s podrobnejším etymologickým rozborom

A. Systém ruténskych melodických formúl vo vzťahu k ruským poreformným neumom

Materiál pre systematické spracovanie popevkov 5. hlasu z **ruténskych irmologionov (RI)**:¹

Irmosy: Vskr – Nedelea (*kánon vzkriesenia*)

St. – stílové irmosy (oktoich cez všedné dni)

Slp – irmosy nedele o Slepom

Vzn – irmosy *Voznesenia*

Stichiry: sIt – všeobecný iteratívny nápev (nepresne *samohlasen*)

sD1, sD2 – doxastiká (dogmatiky) z večierne na nedele

pRZK – samopodoben *Rádujsja živonósnyj kréste*

pPO – samopodoben *Prepodóbne ótče*

sPreob 1,2 – doxastiká na litii sviatku *Preobraženia* (6.8.)

sPx – stichiry Paschy

Iné:

Step – stupňové antifóny (*Stepenna*) na nedelenej utierni

Prok – *prokimeny, Alliluia, Boh Hospód'*

SA4 – 4. antifóna na utierni Strastí (prvé dva tropáre)

Za normatívne popevky považujeme také formuly, ktoré sa v našej databáze spevov 5. hlasu vyskytujú aspoň dvakrát a majú znaky určitej stability, alebo sú uvedené v niektorom zo známych kokizníkov. Melodické vety bez ďalších výskytov a jednorazové výpožičky popevkov z iných hlasov spravidla neuvádzame.

Venujeme sa predovšetkým štandardným tvarom formúl podľa RI. Miestami pre porovnanie uvádzame ruský variant popevkov. Popevkami 5. hlasu v prostopení sa zaobrábame v osobitnom dokumente.

¹ Z kontextu je zrejmé, že ide o spevy 5. hlasu, preto v siglách neuvádzame príslušnosť k hlasu.

B. Systém ruských popevkov vo vzťahu k staro- a strednobyzantským prameňom

Pre hlbšie porozumenie systému znamenných popevkov je nevyhnutný ich etymologický rozbor. Uvádzame preto aj staroruské neumové varianty popevkov a ich byzantské vzory. Najobsiahlejší a najkvalitnejší byzantský materiál nachádzame v stichirách Miney a Triody, ktoré sú však v RI pomerne slabo zastúpené.² Tento výskum teda zahŕňa cestu od byzantských formúl iba k ruským poreformným neumovým popevkom – tie sú však rovnaké ako v irmoglogione.

Použité pramene

Ruské predreformné:

S407, 439, 440 – rukopisy hlavnej knižnice Trojicko-Sergievskej Lavry

Grécke:

O – Paris, Coislin no. 220, rané 12. stor. (nediastematický)

G, Ga – Grottaferrata E.γ.II, III

H – Athos, Iviron no. 470

Y – Cambridge, Trinity College, no. 1165

D = **Vi 181** = Codex Dalasseni (Cod. vindobonensis Theol. gr. 181), Wien

Am = **A 139**, Sticherarium Ambrosianum, faksimile MMB: Munksgaard, 1992.

Vi – **Vi 136** = Stichirarion (Cod. vindobonensis Theol. gr. 136), faksimile MMB: Wien, 1987

Vat = Codex Vatopedi 1488, faksimile MMB: Munksgaard, 1985.

Poznámky: V zápise melódie sú nepovinné (variantne prítomné) noty označené slabšie (napr. sivou, malé znaky červenou). Byzantským ekvivalentom znamenných popevkov dávame v záujme prehľadnosti rovnaký názov s „predložkou“ #. Dĺžku nôt v byzantských paralelách určujeme podľa princípov I. Arvanitisa (tj. inak ako v MMB).

² Irmosy sú v byzantskej tradícii menej jednotné a viac podliehali vývojovým zmenám.

Stupnica:

Piesne 5. hlasu ZR sa v RI aj SI takmer jednotne zapisujú spôsobom, ktorý zodpovedá vyššej z dvoch úrovní zápisu 1. hlasu. V záujme lepšieho zvýraznenia analógií s 1., 3. a 7. hlasom preto v našich prepisoch spevov 5. hlasu volíme transpozíciu o kvartu nižšie.

Hoci je podľa irmologionov vo väčšine prípadov stupnica pevne daná, vzhľadom na byzantské paralely a podobnú situáciu v 1. hlase je pravdepodobné, že tón *h* sa neznižoval minimálne v niektorých melodických motívoch siahajúcich aspoň k tónu *c*.

V prípade nižších variantov popevkov typu *prihlaska* sa naopak tón *E* výslovne predznamenaním znižuje (v starších RI) na *E^b*, čo azda implikuje aj znížené *b^b* v prípade (o kvintu) vyššej *prihlasky*.

Triedy V-II, V-II^t, S-II

V-II^t-a/G – Rafaťka/ Рафáтка

⇒ **Rafaťka** je jedným z najčastejších úvodných a priebežných popevkov³ 5. hlasu. Na rozdiel od 1. hlasu je jeho predkadencia rovnaká ako pri *osoke* – ide teda o variant *osoky* s osobitným nástupom.

	A	U	R	S*	C
S408					
16.-17. stor.					
J029					
RI					
					var.

↔ / ↔ **Rafaťka** predstavuje v 5. hľase ZR typický a najfrekventovanejší priebežný popevok. To je však výsledkom značného zjednodušenia pôvodnej melodiky, keďže predobrazom *rafatky* je vyše 7 rôznych formúl. V mnohých prípadoch je predobrazom len časť prístupky *dolinky* alebo iných koncových popevkov (porov. typ C):

³ st. 1/4,5,6, 2/7,8, 3/12, 4/18-20, 5/23,26,27, 6/32, 9/47-49, Slp 1-5,7, sD2

Jeden z predobrazov *rafatky* sme na základe etymologických súvislostí zaradili k *oprometu* (#*opromet priamy*). Jemu blízky, ale bohatšie rozdrobený variant (A) má finálu D:

Typ A:

Invariantné jadro formuly je 5-slabičné:

S439,440

Vi,Vat

Am,D

Varianta finály:

Prístupka má niekoľko variantov:

<p>S439</p> <p>S407</p> <p>Vi,Vat</p> <p>Am,D</p> <p>Am</p> <p>D</p>	<p>Vi</p> <p>Am,D</p> <p>Vi</p> <p>Am</p>	<p>Vi</p> <p>Am</p> <p>Vat</p> <p>Am</p>
----------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------	------------------------------------------

Pri zhodnej melódii sa môžu dva znaky zliať do jedného. Výsledkom je formula, ktorá sa tlmočí do ZR ako *vozmer veľký* (podrobnejšie uvádzame tam).

Vi, Vat

Am

V jednom prípade (ned. Porazeného) nachádzame melódiu o kvartu nižšie.

Vi, Vat

Am

Typ B:

Typ B je charakteristický voľnou finálou⁴ – spravidla F, jednoduchá aj rozdrobená, výnimocne G a D.

Finála F, vyšší nástup:

S431
S440
Vi
Am

Vi
Vat
Am

S429
S407
Vi
Vi
Am

⁴ Finála sa v niektorých prípadoch nekryje s koncom kóla, tj. formula je integrálnou súčasťou prístupky nasledujúcej formuly. V prípade finály D formula hraničí s *#kolesom*.

Finála F a G, nižší nástup:

S411
S440
Vi ,Vat

Am

S429

Vi

Am

Vi

Am

Finála D:

S439

Vi

D

Am

Finála F rozdrobená:

Rus.					
S440					
S439					
Vi					
Am					

Krátky tvar – jadro:

Vi > — / \ ~

Am	
----	--

Dlhý tvar:

S411	
Vi	> — / > — / > — / ~
Vat	> — / > — / > — / //

Am	
----	--

Vi >.. / > — / > \ ~
— / > — / > \ ~

Am	
----	--

Typ C:

Typ C je charakteristický deklamáciou na G a kadenciou, ktorá kontúrami presne zodpovedá znamennej melódii. Koniec tejto formuly sa nie vždy kryje s hranicami susedných kôl.

Rus.
S439,440

Vi,Vat

Am

H

A musical example showing melodic contours (short horizontal strokes) and harmonic patterns (dots and vertical strokes) for different instruments. The notation includes labels for 'Rus.', 'S439,440', 'Vi,Vat', 'Am', and 'H'. Specific features include a yellow box highlighting a contour segment, a grey box highlighting a harmonic pattern, and red markings on some notes.

Vi,Vat

Am

Vi,Vat

Am

A musical example showing melodic contours and harmonic patterns for 'Vi,Vat' and 'Am'. It includes two staves of musical notation with corresponding melodic and harmonic markings.

S439,440

Vi

Am

Y

RI

A musical example showing melodic contours and harmonic patterns for 'S439,440', 'Vi', 'Am', 'Y', and 'RI'. It includes four staves of musical notation with corresponding melodic and harmonic markings.

Typ D:

Typ D je krátka otvorená formula charakteristická tāžkým tónom *a*. Pokial' sa kolon skončí na tóne G alebo F o slabiku ďalej, ide o *#rafatku*, ak nasledujú ešte dve až tri slabiky, formula prechádza do ZR spravidla ako *osoka stredná*.

The left side displays various musical representations of Typ D, including:
 - ZR: A short melodic line starting with a downward stroke.
 - S439, S440: Two rows of stylized strokes: the top row has a downward stroke followed by a horizontal line ending in a dot; the bottom row has a downward stroke followed by a horizontal line ending in a vertical bar.
 - Vi, Vat: A sequence of strokes: a downward stroke, a horizontal line with a dot, a vertical bar, and a diagonal stroke.
 - Am: A musical staff showing notes and rests corresponding to the strokes above.
 - Transitions: Two sets of musical staves showing how the formula leads into ZR. The first set uses Vi and Am parts, and the second set also uses Vi and Am parts.

Najkratší variant prechádza do ZR často (etymologicky nesprávne) ako *osoka stredná*:

The left side displays various musical representations of the shortest variant of Typ D, including:
 - S440: A row of stylized strokes: a downward stroke, a horizontal line with a dot, and a horizontal line ending in a vertical bar.
 - S439: A row of stylized strokes: two horizontal lines with dots.
 - Vi, Vat: A sequence of strokes: two horizontal lines with dots, followed by a diagonal stroke.
 - Am: A musical staff showing notes and rests corresponding to the strokes above.
 - Transitions: Three sets of musical staves showing the transition to ZR. The first set uses Vi and Vat parts, the second set uses Am and Vi parts, and the third set uses Am and Am parts.

Typ E:

Typ E je niekedy označený martyriou 1. hlasu. Nachádzame ho najmä v stichirách Veľkého týždňa a paschálneho obdobia. V najkratšom znení prechádza do ZR ako *osoka*.

Vyšší:

Vi		
Vat		

Am

Nízší:

S411		
Vi		

Am

Typ F:

Typ F je integrálnou súčasťou *dolinky*. V mnohých prípadoch ho však možno oddeliť vďaka iste nie náhodnej pozícii hranice kôl. Do ZR vtedy prechádza ako *rafatka* alebo *osoka*.

Typ G1:

Typ G sa v nástupnej časti podobá na predošlé typy. Jeho finála je však zhodná s deklamačným tónom a, takže kadencia je nevýrazná.

S411

S440

Vi, Vat

Am

S407

Vi

Am

Typ G2:

Typ G2 má o terciu vyšší motív na predposlednej slabike a rozdrobenú finálu.

S411

S440

Vi

Vat

Am

S-II⁺-a/G – Rafatka s prehybom/ Рафатка с прегибом

⇒ *Rafatka s prehybom* je⁵ S-variant bežnej *rafatky*.

\Leftarrow / \Rightarrow *Rafatka s prehybom* má v starších prameňoch málo paralel a paradoxne najpresnejší predobraz nachádzame vo Vskr 8, kde sa po reforme objavuje *osoka veľká s prehybom* (tj. nástupný vrchol je predĺžený).

S407 ۲۲۲ ۱۱۱۱۱۱۱۱۱ =

H

Vskr 8:

S407 ۱۱۱۱۱۱۱۱۱ =

O,Ga ۱ ۳ > ۱ ۴ >

H

Podľa typu G bežnej #rafatky (22.12.):

S439-40

Vi

Am

The image shows handwritten musical notation above a five-line staff. The notation includes various symbols such as 'c', 'o', 'l', 'r', 'v', '>', 'x', '\', 'g', 'z', and 'n'. The staff itself contains a series of eighth-note-like shapes with stems pointing down, followed by sixteenth-note-like shapes with stems pointing up.

⁵ st. 8/40-43, Slp 8.

V-IV-a/G – Ometka/Ометка

⇒ *Ometka (Rožok/Rožek)*⁶ je svojej podstate *rafatka* s ťažkým znakom v nástupe, a teda v 5. hlase ide o ďalší variant *osoky*. V S414 a niekedy aj S430 sa na kadenčnom vrchole objavuje rozdrobenie, ktoré však nemá melodický preklad v žiadnom dostupnom RI.

	U	R	(S)	C	
S408					
16.-17. stor.					
S414					
RI					
J029 / sPreob 2					
J002 / sPx3					

↔ / ↔ *Ometka* má v predreformných a byzantských prameňoch málo parallel s nedostatočnou presvedčivosťou:

S407

S407

Y

⁶ Slp 1, sD1, sPreob 2, SA 4ab.

V minej a triode nachádzame **#ometku** takmer vždy ako formulu melodicky zhodnú s niektorým z typov **#rafatky**, iba s odlišným nástupom.

Typ A:

Podobne ako pri *#rafatke*, aj tu sa dva z kadenčných znakov môžu spojiť, čo do ZR prechádza ako *vozner veľký* (uvádzame tam).

Napokon uvedme príklad so zdvojeným nástupom:

A musical score for two parts, 'Vi' (Violin) and 'Am' (Alto). The score consists of two staves. The top staff for 'Vi' has a treble clef and a key signature of one sharp. It features a single measure with a dotted eighth note followed by a sixteenth-note grace and a sixteenth note. The bottom staff for 'Am' has a bass clef and a key signature of one sharp. It shows a continuous eighth-note pattern. Above the staves are various performance markings: '>..', '> ن', '— >', 'ن >', '— \ /', 'ن \ /', and '— \ / >'.

Typ B:

Typ C:

S411

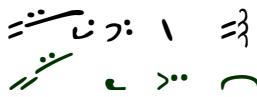
Vi,Vat

Am

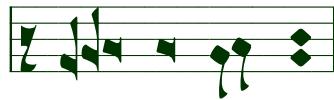
Typ D: (~typ G #rafatky)

S447

Vi,Vat



Am



Vi,Vat



Am



S440

Vi



Am



Vi,Vat



Am



Vi



Am



V-II^t - /G – Osoka malá / Ōsóka málá

⇒ **Osoka malá** predstavuje⁷ krátke tvar popevku bez deklamácie a nástupného vrchola, takže úvodná anabáza hned prerastá do kadencie. Popevok sa vždy viaže na nasledujúcu *mugu* alebo *prihlasku*, takže bez rozdrobenej finály popevok ani nie je doložený.

S408 16.-17. stor. Vzn 9:

RI RI 16.-17. stor.

var. L1709 var. J029 var. J002

SI

↔ / ↔ **Osoka malá** má v starých prameňoch štyri (neveľmi presvedčivé) typy pravzorov.

S411 S411,447 S440

S407 Vi Vi

Vi,Vat Vat —

Am,H Am,D Am,D

Am — H

Y

⁷ St 4/18, 6/31, 8/43, Slp 3,6,8,9, Vzn 1,3,4,9.

V-II⁺-a/G – Osoka / Ōcúka

⇒ *Osoka* bez prívlastkov v 5. hlase v podstate neexistuje, jej melódia sa objavuje len v prípade extrémne krátkej *rafatky*, keď malý počet slabík (najmä po eliminácii jerov) neumožňuje nástupný dotyk tónu *c.* (napr. sD1)

S408
16.-17. stor.

J002
RI

↔ / ↔ *Osoka* sa v starobyzantských prameňoch dá extrahovať (občas aj s paralelou v ZR) z prístupky #dolinky:

16.-17. stor.
Vi,Vat

Am

Na dvoch miestach Triody⁸ (bez adekvátnej odozvy v ZR) nachádzame podobný motív ako v #osoke malej:

S407
Vi

Am
Vi

Am

⁸ Tomášova nedeľa, stichiry po 3. nedeli pôstu.

Ako *osoka* alebo príbuzné popevky (*osoka veľká, rafatka*) sa do ZR dostala formula, ktorá je z melodického hľadiska totožná s *#podkladcom* bez finály:

The image contains three musical examples. The first example shows a vocal line (Vi, Vat) with various slurs and grace notes above the staff, followed by a piano accompaniment in Am. The second example shows a vocal line (S440, Vi) with a different melodic pattern above the staff, followed by a piano accompaniment in Am. The third example shows a vocal line (Vi) with a melodic pattern similar to the second example, followed by a piano accompaniment in Am.

V-II⁺-a,G/G – Osoka veľká

⇒ *Osoka veľká* je typická najmä pre 6. irmosy.⁹ Názov *veľká* jej pridelujeme v súvislosti s ľažkým nástupným vrcholom. Ako ukazujú variantné znenia na úrovni neumov aj v RI, *osoka veľká* je v podstate alternatívny tvar *ometky*.

S408 16.-17. stor.

RI

var.

S408 16.-17. stor.

RI

var.

S-variant veľkej osoky s rozdrobenou finálou nachádzame v Step 1b, 2c:

S408 16.-17. stor.

RI

var.

↔ / ↔ *Osoka veľká* nemá veľa presvedčivých paralel. Tie existujúce sa zhodujú s #*ometkou*.

S407

Y

H

⁹ St 5/24,27, 6/31, Slp 6, Vzn 6, sD1

S-II-a,G/G* – Osoka veľká s prehybom

⇒ **Osoka veľká s prehybom (Osoka v.p.)** vždy predchádza¹⁰ voznosu poslednému a je typická zalomením finály, ktoré nie je nutne vyjadrené aj neumami. Čažký nástupný vrchol sa niekedy interpretuje na spôsob *ometky*, čo svedčí o blízkosti oboch popevkov. Podobne ako pri základnej veľkej osoke deklamačný tón môže byť aj G.

S408 16.-17. stor.

J029

RI

↔ / ↔ **Osoka v.p.** je podľa predreformných aj byzantských prameňov v nástupnej časti totožná s #rafatkou alebo #ometkou, alebo dokonca nástupný vrchol rozvíja na spôsob *fity*. Ojedinelé reminiscencie na *ometku* v RI nie sú náhodné ani mylné. V kadenčnej časti čažký vrchol nie je podmienkou.

S407

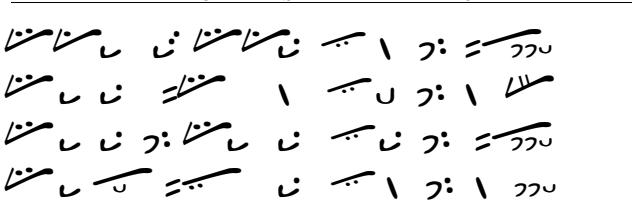
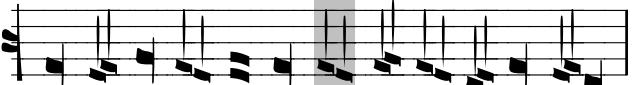
¹⁰ st. 8/41-43, Slp 8, Vzn 8, Vska 8

V-II⁺/S-II-F/D – *Opromet veľký* / Опрометъз

⇒ *Opromet veľký* sa v 5. hlase (v rámci RI) nachádza výlučne v stupňových antifónach.¹¹.

Typ I

Typ I je typický neoddeliteľným iniciálnym motívom (tri varianty) a ide o záverový popevok (na konci 1. alebo 2. riadku). Melodicky sa podobá *romici velkej*, s ktorou je etymologicky príbuzný (= *podkladec*), neumovým zápisom zas *osoke*. Variantnosť dĺžky kadenčného vrchola je pre stupňové antifóny typická a má svoj odraz aj vo variantnosti melódie RI.

		U R S*	C
A	S408		
	16.-17. stor.		
	J002		
	RI		
B	S408		
	16.-17. stor.		
	RI		
C	S408		
	16.-17. stor.		
	S429		
	RI		

¹¹ Step 1a, 2c, 3abc.

Typ II

Typ II má *premet* v nástupe. Popevok je priebežný, otvára druhý alebo tretí riadok.

S408

16.-17. stor.

J002

RI

↔ / ↔ *Opromet* typu I je v časti prípadov dedičom stredového *voznosu posledného* a teda ide o alternatívne znenie *romice veľkej*. V ostatných prípadoch je predchodom *oprometu I* rytmicky podobná, ale v kadencii o tón nižšia formula.

Typ I

S407

B

S407

B

G

Opromet typu II je priebežná formula. V byzantských prameňoch nie stopy po úvodnom *premete*, v S407 sa objavuje dvakrát. Rozdrobenie finály je v S407 štandardné, ale v gréckych prameňoch zriedkavé. Vzťah medzi ruskými neumami a byz. melódiou je zahmený. Finála F pripomína #mrežu malú.

The image shows musical notation from two sources: S407 (Byzantine) and G, B (Russian). On the left, under S407, are three staves of neumes: a top staff with a single horizontal stroke, a middle staff with two strokes, and a bottom staff with three strokes. Below these are three staves of musical notation: G (G major), B (B major), and G, B (G major/B minor). On the right, under S407, are three staves of neumes: a top staff with a single horizontal stroke, a middle staff with two strokes, and a bottom staff with three strokes. Below these are three staves of musical notation: G (G major), B (B major), and G, B (G major/B minor). A vertical line separates the neumes from the musical notation. In the G, B notation, the last measure of each staff is highlighted with a yellow box, indicating the final section of the melody. The notation uses black square neumes on a four-line staff.

V-II⁺/S-II-F/D – *Opromet malý* / Опромет

⇒ *Opromet malý* je zhodný s *oprometom* 1. hlasu a podobne ako tam ho nachádzame výlučne v stichirách, kde je pomerne frekventovaný:¹²

16.-17. stor.

⇐ / ⇌ *Opromet malý* má výraznú a ustálenú byzantskú paralelu, ktorá sa až na novšie ornamentačné rozdrobenie predkadencie takmer presne zhoduje s rusko-ruténskou melódiou zo 17. stor..

Bez rozdrobenia finály:

S439,440

¹² V 5. hľase v RI nemáme doložený tento popevok, preto jeho melódiu určujeme podľa 1. hlasu.

S rozdrobenou finálou:

So skrátenou kadenciou:

S440 ۷۷۷ ۷۷۷ ۷۷۷ ۷۷۷ ۷۷۷ ۷۷۷

Vi <> — >.. — < — ۷۷۷

Am

S priamou kadenciou:

Od *#oprometu* nemožno oddeliť variant s priamym klesaním v kadencii,¹³ keďže často stojí na úplne rovnakých starobyzantských neumoch.

Ide o ďalšie skrátenie kadencie v postupnosti `#prihlaska`, `#taganec`, `#opromet priamy` a dôkaz príbuznosti `#prihlasky` s `#oprometom`.

¹³ Jeho obrazom v ZR je však prevažne *osoka/rafatka*, občas *taganec* a *prihlaska* (a v irmosoch *vozmer*), čo možno vysvetliť mechanickou podobnosťou kontúr neumového zápisu.

S-II-F/a – Vyplavka/ Выплавка

⇒ *Vyplavka*¹⁴ v 5. hľase spravidla predchádza *mreži*, oba popevky sú však zriedkavé a etymologicky sporné.

← / → Vyplavka ako samostatný popevok v predreformných a byzantských prameňoch takmer neexistuje. V poreformnom ZR sa spravidla nachádza na miestach, kde ju staršie neumy ničím nepripomínajú. V niekoľkých prípadoch je vyplavka obrazom #ohibky.

V ojedinelých prípadoch je jej predobrazom (nie nutne pevne ukončená) formula pripomínajúca viac alebo menej *#lacegu* z 1. hlasu:

I. S414,431

S439

Vi

Am

Vi

?

Am

¹⁴ st. 1/7, sPreob 1,2, sD2

II. S439,440

Vi

Am

Tvar III. je najčastejší a nachádzame ho pravidelne pred #mrežou. Môžeme ho teda považovať za primárny pravzor vyplavky.

III. S407,440

Vi

Am

Vat

Am

IV. Vi,Vat

Am

V-II⁺-D/G – Podjem/Подъем

⇒ **Podjem** je v 5. hľase¹⁵ typickým irmologickým¹⁶ úvodným popevkom, za ktorým takmer vždy nasleduje *dolinka*. V poreformnom ZR má jednotnú melódiu a dva neveľmi odlišné spôsoby neumového zápisu.

A	U	R	S*	C	
S408					
16.-17. stor.					
S429					
SI					
J002,029					
RI					
pRZK // 16.-17. stor.					
RI					

¹⁵ st. 1/5,6, 2/7, 4/19,20, 5/23,26, 7/36, 8/40,42, 9/48, Slp 4,6, Vzn 3,4,6,8, pRZK

¹⁶ *Podjem* v pRZK je výnimkou a v RI má aj osobitné melodické črty odlišné od irmologickej normy.

\Leftarrow / \Rightarrow **Podjem** nemá v starších prameňoch presvedčivé paralely. Na jeho mieste nachádzame rôzne varianty priebežných formúl (#rafatka, #osoka, #taganec apod.). Iba v st. 5/23 a Vzn 3, 6, kde je *voznos* potomkom ľažkej formuly #dolinka, vidíme v rukopise Y vyššiu finálu. Či však toto zvýšenie vskutku súvisí s efektom *podjemu*, nie je zrejmé.

S407

Naopak, veľmi presné predobrazy *podjemu* nájdeme v stichirách miney a triody, tie však do ZR prechádzajú nejednotne v tvare iných popevkov, najmä *rafatky*. Znamenný *podjem* je doložený (nie celkom presvedčivo) iba dva razy.

Typ G1:

S439

Vi,Vat

Am

Typ G2,3:

Vi

Am

Am

Vi

Am

Typ a:

Vi,Vat

Am

Vi

Vat

Am

S-II - F/D* – *Ohibka* / Ошибка

⇒ *Ohibka*¹⁷ je v kadencii podobná *romici*.

1. Ako výrazný úvodný popevok ju nacházame s deklamačným tónom F a minimálnym prechodovým S:

	A	U	R	S*	C
S408 16.-17. stor.					

J002

RI

2. *Ohibka* ako priebežný popevok má výraznejší prechod S* a nachádza sa v stichirách mimo obsahu RI. Jedinou výnimkou je sPx 3:

	A	U	R	S*	C
S408					
S411					
S429					
S431					

S450

sPx 3 // J002,I229

¹⁷ st. 3/12, 4/18, 5/24,27, 6/31, Slp 1,3,9, Vskr 3,8, sPreob 2, pRZK.

Zvláštnym prípadom¹⁸ je Vskr 8 a pRZK s deklamačným tónom G a t'ažkým nástupným vrcholom:

16.-17. stor.

Vskr 8

16.-17. stor.

pRZK

var.

↔ / ↔ Podobnosť úvodnej a priebežnej *ohibky* v ZR je výsledkom neskoršej asimilácie, pôvodne išlo o dve výrazne odlišné formuly.

1. Úvodná #ohibka:

Krátka

S prístupkou:

S lomenou finálou:

Rus. poreform.

S439,440

Vi

Vi,Vat

D,Am

Rus. poreform.

S407 O,Ga, La

H,G,Va,La,Y

Rus. poreform.

S439 Vi,Vat

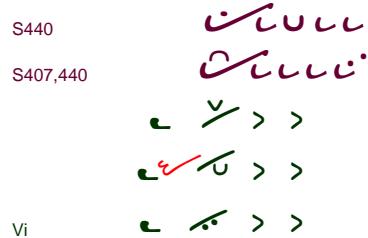
Am

¹⁸ V pRZK má táto pseudoohibka výraznú záverovú funkciu.

2. Priebežná #ohibka:

Priebežná *ohibka* má svoj výrazný pravzor v starších prameňoch. *#Ohibka* je formula s otvorenou finálou, tj. vždy ústi do ďalšej, tesne pripojenej záverovej formuly, pričom sa finála prispôsobuje tomuto spojeniu.

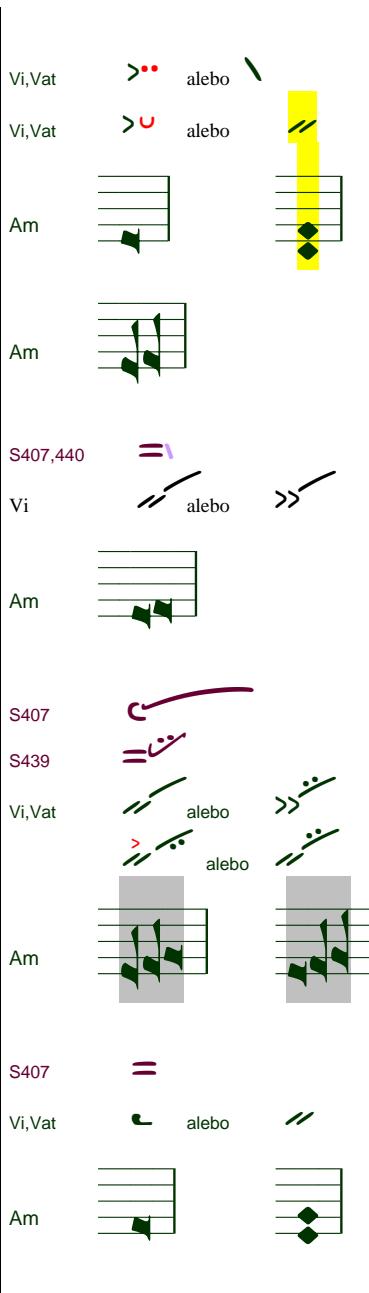
Typy prístupky:



Kadencia (bez finály):



Typy finály:



Na Veľký piatok nachádzame zdvojenú #ohibku:

S407

Vi

Vat

Am

Z melodického hľadiska je #ohibka variant #podkladca (*s chamilou*).¹⁹ Vzťah k #podkladcu vidno najlepšie v stichirach 25.12. a 2.2.:

S407

S440

Vi

Am

Z funkčného hľadiska je však #ohibka vo väčšine prípadov priebežná formula, čo by mohlo vysvetľovať odlišný melodický vývoj vZR.

Vzácny variant²⁰, ale melodicky veľmi blízky znamennej melódii:

S447

Vat

Am

Vi

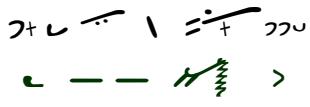
Am

Frekvencia výskytu #ohibky je vyššia než v poreformnom ZR, pretože ak za #ohibkou nasledovala #prihlaska alebo #muga, vyvinula sa na zavod. Istá časť sa tiež interpretovala ako vyplavka alebo osoka/rafatka/omeika s prehybom apod.

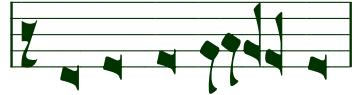
¹⁹ V obmedzenej miere môžeme takýto proces pozorovať v stupňových antifónach na popevku *romica* (=voznos posledný *s chamilou*).

²⁰ 15.8. a Syropôstna nedeľa.

Okrem uvedenej formuly sa v ZR objavuje *ohibka* na formuli, ktorá pripomína *#prehibku*, má však kratšiu a nižšiu prístupku:

S411 

Vi,Vat 

Am 

S414,442,429 

S439 

Vi 

Vat 

Am 

S-II - F/D* – Prehibka / Пісня

⇒ **Prehibka** sa v kontexte RI vyskytuje len raz (Preob 1) a aj to v interpretácii celkom priklonenej k *osobe strednej*. Pôvodnú melódiu máme k dispozícii len z ruských zdrojov.

U S* C

16.-17. stor.

SI

J029

↔ / ↔ Pravzory **prehibky** v starších prameňoch sú dosť neprehľadné. Ak vylúčime tie, ktoré zodpovedajú *prehibke* len raz, ostáva jediná formula:

Výpožička z 1. hlasu:

S407

Vi

Vat a'

Am

S-II - ?/D* – Prihlaska s triaskou

⇒ *Prihlaska sa triaskou* je v 5. hlase doložená iba v stichirách miney a triody.²¹ Jej melódiu nemáme doloženú v ruténskych ani ruských prameňoch, ale na základe analógií s 1. a 4. hlasom ju vieme rekonštruovať²².

↔ / ↔ *Prihlaska s triaskou* má v starších prameňoch presnú paralelu, a to v dvoch výškových hladinách.²²

²¹ Salpisomen, stichiry 3.1., 15.8., po 1. pôstnej nedeli a na Veľký piatok.

²² Na tejto formuli azda možno ilustrovať, že tón **b** ako vrcholový bod bol znižený (s charakterom **F** a **C**).

S-II-a/a* – Voznosec nízky

⇒ **Voznosec nízky** sa v 5. hľase (repertoár RI) nachádza výlučne v sPx 1 a Vskr 3. Melodicky aj neumovým zápisom prezrádza príbuznosť s *ulomcom*.²³

Vskr 3

S408	U	S	V	Z*	
------	---	---	---	----	--

16.-17. stor.

J002

RI

var.

sPx 1

S429,430

L1709

↔ / ↔ **Voznosec nízky** má v starších prameňoch len jednu, aj to pomerne vzdialenú paralelu (Vskr 3):

S407

O,Ga, La

H,G,Va

Y

²³ V sPx 1 má väčšina ruských prameňov *ulomec velký*. Iba S429 a 430 majú neumy *nízkeho voznosca*, a práve tým zodpovedá melódia v RI.

V,S-II-c/- – Podvertka (lomená)

⇒ **Podvertka (lomená)** sa v 5. hlase a RI nachádza iba v pPO a Step 2b.

R S V Z

16.-17. stor. J002 RI

Iné neumové zápisy:

↔ ↔ Podvertka lomená má v Step 2b za svoj predobraz #kl'uč.

S407

G G D

Neumy *lomenej podvertky* nachádzame tiež v stichirách *Priidíte kráľovských hodiniek* – v gréckych prameňoch je na jej mieste komplikované *lico*.

S407

Vi

Am

Triedy V-III, S-III

S-III- D/C – Romca menšia / Ромца меньшала

⇒ **Romca (Romša) menšia**²⁴ je v základnej podobe trojslabičný²⁵ popevok, ktorý by sa dal považovať za holú kadenciu triedy S-IV. Ako však ukazuje širší kontext ZR,²⁶ prvú slabiku treba považovať za nástupný vrchol, takže kadencia ostáva na dvoch slabikách v triede S-III.

	U V Z	
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> <p>S408</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>16.-17. stor.</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> <p>RI, st. 2/8</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>RI, inde</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> <p>J002</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>SI</p> </div> </div>	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> <p>16.-17. stor.</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>R S V Z</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> <p>RI</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>J673</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> <p>S411</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>S414</p> </div> </div>	

↔ / ↔ **#Romca** je v starších prameňoch pomerne zriedkavá a nejednoznačná.²⁷ V hrubých rysoch môžeme rozlísiť dva varianty, a to podľa nástupného tónu G alebo a. Dôvody, prečo sa nástupný tón G zmenil na D v ZR, nepoznáme. Zmena finály D na C je vysvetliteľná lomeným tvarom melódie.

²⁴ st. 2/8, sD1, pPO, sPx 4

²⁵ Trojslabičný variant má v st. 2/8 melódium *romce* hlasu 4, čo paradoxne lepšie zodpovedá byzantskej melódii.

²⁶ Dvojslabičný variant je však v Am doložený iba raz a jeho melódia nejaví znaky príbuznosti s plnými tvarmi.
²⁷ Jej predobrazy prechádzajú do ZR tiež ako *osoka stredná* (najmä a-variant) alebo *opromet*.

G-variant jednoduchý

štvorslabičný

S411

Vi

Vat

Am

trojslabičný

Vi,Vat

Am

G-variant lomený

Vi,Vat

Am

S411

Vi,Vat

Am

a-variant

prístupka:

Vi,Vat

Am

/

jadro:

Vi,Vat

Am

2-slabičný variant

9.9. S411

 S440

st 2/8 S407

sPx 4 Vat

9.9. Vi

Am

V-III-a/a, G/F – Vozmer / Возмер

⇒ *Vozmer* je v 5. hlase zriedkavým a sporným popevkom, ktorého prítomnosť sa až na pár výnimiek obmedzuje na nedeľné irmosy. Jeho neumový zápis je nejednotný a zabera triedy II („prepísaná“ *osoka*), III a IV, avšak melodická realizácia v RI je vždy z III. triedy:

16.-17. stor.

RI

Hoci melódia môže byť umiestnená na dvoch hladinách – *a/a*²⁸ a *G/F*²⁹, v neumoch nie je medzi nimi podstatný rozdiel.

<p>var. </p> <p>RI</p>	<p>16.-17. stor.</p> <p>RI</p>
------------------------	--------------------------------

⟲ / ⟳ *Vozmer* má dva výrazné pravzory, ktoré sa od seba líšia triedou (II/IV a III) aj melodickou hladinou v byzantských prameňoch. Nevykazujú však koreláciu s melodickou hladinou a triedou v poreformnom ZR/RI.

²⁸ st. 7/36, Vzn 9, Vske 3,4,5,7, Step 1c

²⁹ st. 9/48, Vzn 1,9, Vske 1,3,4,5,6,7,9

Trieda III, finála A, D:

S407

O <u><u><u> > >>

H,Y

O > - - - <u> >>

H,Y

O <u> <u> - - > > >> \ >>^

H

Y

Trieda II/IV, finála D,E,F,G:

S407 <u><u><u> =

S > / > \ ~

H

O <u> > - / >>^

H

Y

S407 <u> <u> \ =

G >> >> >> >>

H

S407 <u> <u> = -

O <u> / >> - >>

G

V-III- F/D – Vozhlaska / Вожлака

⇒ **Vozhlaska** je v RI zriedkavý popevok³⁰ bez presvedčivej opory v predreformných neumoch, čo znamená, že ide o neskoršie osamostatnenie časti prístupky alebo deklamácie (zvlnenej akcentáciou) iných popevkov, napr. *kulizmy strednej*. Na jednom mieste (Slp 9) predstavuje alternatívnu interpretáciu *a/a-vozmeru* (ten je v rkp. J002 a J029)

16.-17. stor.

RI

↔ / ↔ #Vozhlaska má niekoľko pravzorov.

Ako vozhlasku možno (najmä na základe ruských prekladov) identifikovať trojslabičnú úvodnú formulu „Kyrie“ mnohých stichír 5. hlasu:³¹

Podobný motív s krátkou prístupkou tvorí prednástup mnohých formúl:

³⁰ Slp 1,9, sD2

³¹ Neumový zápis však umožňuje považovať formulu za malú osoku. Pri viacslabičných prípadoch skutočne nachádzame vZR pomerne často osoku alebo rafatku.

Ten istý motív s rozdrobenou finálou prechádza do ZR ako *vozhlaska*, ale aj *opromet* a *ohibka*:

S429	
S407	
S440	
Vi	
Vat	

Am

SI

(stichira v Nedel' u o Slepom)

S-III- G/D – *Prihnet* / ПРИНЕТ

⇒ *Prihnet* sa nachádza vzácne iba v dvoch stichirách (Anatol 8, V. Pond.). Uvádzame jeho melódiu podľa ruských prameňov:

16.-17. stor.

⇐ / ⇌ *Prihnet* je variantom #*pojezdky*.

Vi,Vat

Am

Trieda V-IV a S-IV

S-IV(V)-a/a – Vozmer veľký

⇒ *Vozmer veľký* je v 5. hľase vzácný. Podľa neumov niektorých rukopisov 16. storočia v st. 1/4 ide skôr o alternatívnu interpretáciu *osoky strednej*, byzantské pramene ukazujú zase príbuznosť s *rafatkou/ometkou*.

		U	S	V	Z	
S408		↔ ↗ ↗ :	⤒ ⤒ :	⤒ ⤒ :	⤒ ⤒ :	
17. stor.		↗ ↗ ↗ :	⤒ ⤒ :	⤒ ⤒ :	⤒ ⤒ :	
16. stor.		↗ ↗ ↗ :	⤒ ⤒ :	⤒ ⤒ :	⤒ ⤒ :	
	RI					
	J673					
S411		⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	
S411		⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	
S429		⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	

Doxastikon nedele Slepého:

S411

⤒ ↗ ↗ ↗ :

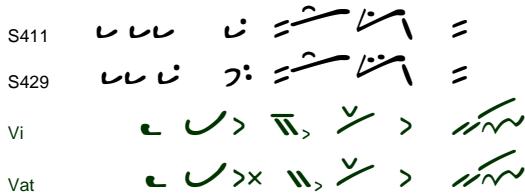
SI

V irmose Slp 5 nachádzame „zdvojený“ variant:

16. stor.	S429	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :
		⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :	⤒ ↗ ↗ ↗ :
J029						
RI						

⟲ / ⟳ *Veľký vozmer* je v starších prameňoch variantom *prihlasky* alebo #*ometky/rafatky*.

Typ I (variant #*prihlasky*, st. 1/4, Veľký týždeň a nedele Porazeného):



Am

Vi,Vat > ⚡ ॥, — \ //

Vi,Vat ~~—~~ > — ॥, / > >

Am

Am

Typ II (variant #*rafatky*, Slp 5 a iné):

S407

H

Y

Vi

Vat

Vi,Vat

—

>> u

Am

Am

S411,447

Typ III (variant #*ometky*):

Vi,Vat >.. 〽️ ~ 〽️ > >

Am

S429

〽️ >> 〽️ > =

S-IV(V)-a/a – Vozmer zrýchlený

⇒ **Vozmer zrýchlený** v poreformnom ZR ani v predreformných ruských prameňoch nenachádzame.

⇐ / ⇔ #**Vozmer zrýchlený** je v byzantských prameňoch (iba 4 výskyty v triode) variantom #*velkého vozmeru* s polovičnou dobou kadenčného vrcholu. Do ruských prameňov sa tlmočí nejednotne.

Vi 〽️ >.. > >

Vi 〽️ >.. > > \

Vat 〽️ >.. > > \

Am

Vi > > > - > >

Am

V-IV-a/a – Taganec rožkový

⇒ Nekatalógový *taganec rožkový*³² má neumový zápis podobný *tagancu*, ale melodicky zodpovedá popevku *rožok* z 1. hlasu. V 5. hľase je zriedkavý (len Vskr 6,9).

A U V k Z				
S408		=	var.	
16.-17. stor.		=	var.	
		=		
RI			var. J002	
				J429

↔ / ↔ *Taganec rožkový* nemá presvedčivé paralely v starších prameňoch. Tie existujúce zodpovedajú #osoke a príbuzným formuliam.

Vskr 6 S407	
O	
H	
Vskr 9 S407	
O	
H	
Va,S,G,La	
Y	

³² Vskr 6,9

V-IV-a/a* – *Ulomec malý*

⇒ *Ulomec malý* sa v 5. hlase (repertoár RI) nachádza výlučne v stupňových antifónach (Step 1b,2ac), a to v dvoch výškových úrovniach.

S408 16.-17. stor. var.

↔ / ↔ *Ulomec malý* nemá presvedčivé paralely v starších prameňoch.

S407 D G

S-IV – Pojezdka / Pojezdka

⇒ **Pojezdka** má v 5. hlase ZR³³ niekoľko melodických variantov, ktoré by sa dali považovať za osobitné popevky. Je príbuzná s *malým voznosom a tagancom*.

a) S-IV- -/D – Pojezdka vlastná

Pojezdka v presnom zmysle definície sa v RI nachádza iba dvakrát. (V sD1 je takmer vo všetkých novších RI dôsledkom nepochopenia predznamenaní posunutá o tón vyššie.)

	U	R	C
S408			
S410,411			
16.-17. stor.			
S411			
S429			
S429			
L1709			
J002			
J029			
RI			

b) S-IV- -/D – Pojezdka jednoduchšia

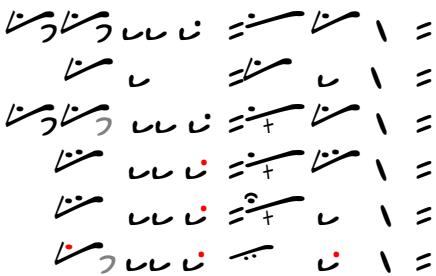
Pojezdka s podobnou melódiou, ale modifikovaným neumovým zápisom. Je príbuzná s *vozmerom veľkým*.

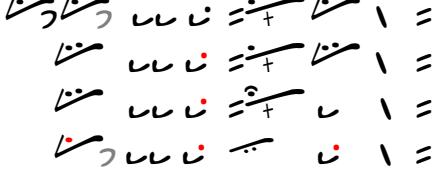
S408	
16.-17. stor.	
S429	
RI	

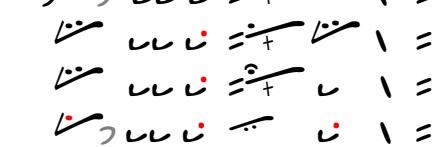
³³ a) st. 1/4, sD1; b) Vzn 1,7 (po dvakrát), c) st. 8/41, Vskr 3,8, sPx 1, d) sPx 3,5

c) S-IV- D/C – C-pojezdka

C-pojezdka má neumový zápis rovnaký ako v b) a aj podobné kontúry melódie, je však v kadencii o tón nižšie.

S408 

var. S410,414,430 

16-17.stor 

RI 

d) S-IV- -/F – F-pojezdka (Prosovedec)

F-pojezdka má neumový zápis rovnaký ako v b), ale finálu o terciu vyššie, čomu sa podriaduje aj chod kadencie. Melodicky zodpovedá popevku *prosovedec* 4. a 8. hlasu.

16.-17. stor. 

RI 

var. 

J002 

↔ / ↔ *Pojezdka* má v predreformných ruských a byzantských prameňoch dva podobné predobrazy. Typ I štatisticky zodpovedá novším typom a, b a je primárnym predobrazom znamennej *pojezdky*. V stichirách miney a triody ho nachádzame mnohokrát v jedinej stabilnej forme.

Typ II zodpovedá novším typom b, c. V prípade typu d) nevieme nájsť presvedčivé paralely, keďže v sPx je korelácia medzi staršou a poreformnou tradíciou slabšia.

Typ I.

S407 



S440 

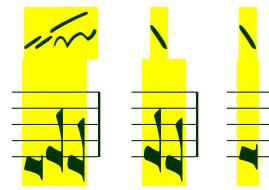


Vi 



H,Y,Am 

a,b



H 

a

Typ II.

S407 

bc

La 

c

S2,Y 

c

O,Ga 

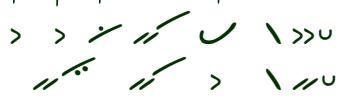
c

H 

c

Va 

c

Va 

c

c

d)

SM 27 

d

Vat 

H 

b

Y 

b

V-IV- a/D – Vozhlaska lomená nízka

⇒ **Vozhlaska lomená nízka** sa nachádza iba v Step 1a,3b.

S408
16.-17. stor.
RI
J002

J673

⇐ / ⇔ Vozhlaska stojí na nesamostatných úsekok prístupky ťažkých popevkov a na úrovni neumov pripomína #taganec:

S407

D,G

G

V-IV- D/D – Taganec

⇒ **Taganec** v 5. hlase ZR v podstate neexistuje; nachádzame ho iba v niekoľkých stichirách miney a triody, pričom nemáme k dispozícii jeho melodický výklad. Na základe analógie s inými hlasmi a príbuznosti s *prihlaskou* a *pojezdkou* však vieme presne určiť jeho nápev.

A V k Z

⇐ / ⇌ **#Taganec** je v byzantských prameňoch častý menejslabičný variant *#prihlasky* alebo *#mugy*. Do poreformného ZR sa pomerne dôsledne tlmočí *prihlaskou* (občas tiež *osokou*),³⁴ čo je jav, ktorý v menšej miere pozorujeme aj v iných hlasoch.

Typ I:

Am

Vi,Vat

³⁴ Zo štatistického hľadiska by bolo namieste uvádzať túto formulu medzi predchodcami *prihlasky*.

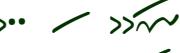
Typ I+:

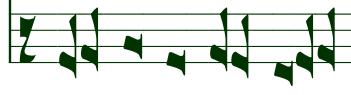
Vi 
 Vi,Vat 
 Am,D 

Typ IIa:

S440 
 S407 
 Vi 
 >.. 
 >.. 
 >.. 
 Am 

Vi, Vat 
 Am 

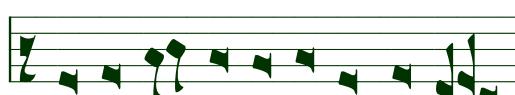
S411 
 Vi >.. / >.. / >.. / 
 Vat >.. / >.. / >.. / 
 Am 

Vi 
 Vat 
 Am 

Typ IIb:

S440 
 Vi > - - - / > 
 Am 

Typ III:

Vi 
 Vat 
 Am 
 Vi,Vat 
 Am 

Triedy V-V. a S-V.

S-V- F/G – Osoka stredná / Ōсóка сре́днаѧ (Среди́на)

⇒ ***Osoka stredná***³⁵ melodicky zodpovedá *osoke* (ktorá je však v 5. hľase len okrajovým javom). Čažký znak na štvrtnej slabike od konca je pevný a môže mu predchádzať dlhá deklamácia, preto popevok radíme do triedy S-V.

A	U	R	S	C	
					—
S408					=
16.-17. stor.					=
					=
					—
RI					
výnimocne:	16. stor., S431				=
	S410,416,418				=
	S414				=
	16.-17. stor.				=

↔ / ↔ *Osoka stredná* má v predreformných rukopisoch viaceré predobrazy.

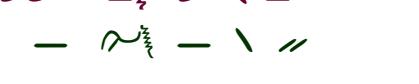
Typ I – samostatná formula:³⁶

S429					
Vi,Vat					
Vat					
Am					

³⁵ St 1/6, 3/12, 5/26, 9/48,49, Slp 4,6,7,9, Vskr 3, sD1, sPreob 1, SA 4ab, pPO.

³⁶ Dvakrát v stichirách na nedelu Porazeného.

Typ II – nízky variant (9.9.):

S439 
 S440 
 Vi — ~~~~~ — \ //

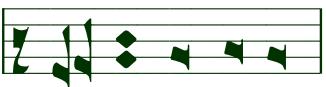
Am 

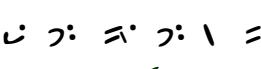
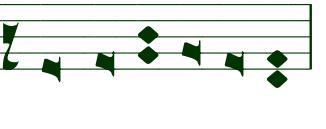
Typ III je v podstate len oddeliteľná prístupka dlhšej záverovej formuly, ale melodicky je najbližší znamennej *osoke strednej* a *zadevcu* z 1. a 4. hlasu.

Pokiaľ sa kolon ukončí jednu slabiku za ťažkým vrcholom *a*, ide ešte o *rafatku*. Ak kolon pokračuje ešte dve až tri slabiky za vrcholom, ťažký vrchol sa stáva predobrazom kadenčného vrchola *osoky strednej* v ZR (alebo nástupným vrcholom *ometky*).

Typ III – prístupka dolinky:

S407 
 sPx4 // SM 27 
 Vat > — \ // u > c / / /
 G — / / / > — >
 Y 
 H 

S411 
 S407 
 Vi,Vat .. / / > / />
 Am 

S411 
 Vi > — / / > \ //
 Am 

Typ IV:

Typ IV je predĺžením motívu #osoky malej (porov. *Osie Pater uk edokas*):

S411 

Vi 

Am 

Am 

Typ V:

Typ V je z melodického hľadiska #dolinka veľká bez finály:³⁷

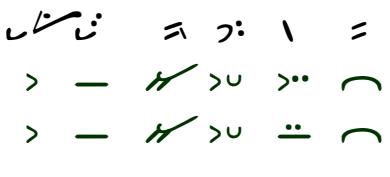
S411 

Vi,Vat 

Am 

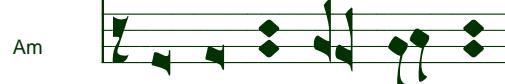
Typ VI:

Typ VI je príbuzný s typom G #rafatky (týždeň po 5. pôstnej nedeli):

S411 

Vi 

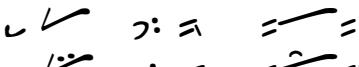
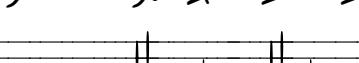
Vat 

Am 

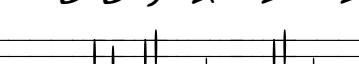
³⁷ Porov. podobnú #osoku, ktorá je #podkladec bez finály.

V-V- F/G – Osoka stredná s prehybom

⇒ *Osoka stredná s prehybom (osoka s.p.)*³⁸ je melodicky zhodná so *strednou osokou* a ako ukazuje porovnanie podobných tropárov SA4a,b, je s ňou priamo ekvivalentná.

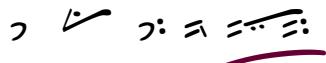
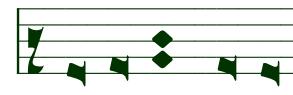
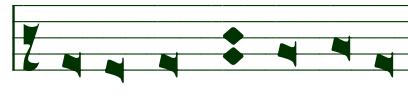
S408 
 16.-17. stor. 

J002,J029 

S408 
 16.-17. stor.  var. 

RI 

↔ / ↔ *Osoka stredná s prehybom* sa v starších neumoch v podstate nelíši od bežnej #*strednej osoky*, spojenie dvoch znakov nad jednu slabiku je teda špecifikom ZR, azda vynúteným v dôsledku menšieho počtu slabík po preklade.

<p>S411 </p> <p>S407 </p> <p>Vi,Vat >x — — — ↗>u ></p> <p>Am </p> <p>Am </p>	<p>S447 </p> <p>Vi,Vat ↗> — ↗> / >u</p> <p>Am </p>
------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

³⁸ Slp 5, sD2, SA 4ab. Tiež v stichirách po 1. a 5. pôstnej nedeli.

V-V-G/D – Prihlaska (zavodná) / (Пригласка заvodná)

⇒ **Prihlaska zavodná** nie je v 5. hľase³⁹ veľmi frekventovaná, ale napriek tomu ide o výrazný záverový popevok príbuzný s *dolinkou*. Skladá sa z dvoch častí, *zavodu* a vlastnej *prihlasky*, ktoré sú však úzko spojené a v irmosoch žiadene z nich nenájdeme samostatne. Štandardný tvar popevku je krátky:

	Zavod	Prihlaska	
	U	C1	C2
S408			
16.-17. stor.			
RI			
		var. J002, 029	
		var. J002	

Pred kadenciou C2 občas nájdeme krátku anabázu:

16.-17. stor.

RI

Dlhší tvar *zavodu* stojí na 6-7 slabikách:

16.-17. stor.

J002

RI

³⁹ Slp 6,7, sD1,2, Preob 1, SA4ab, sPx4.

Jediný prípad zliatia *zavodu* s *prihlaskou* v RI nachádzame v SA4. Tento variant nachádzame už len v stichire 5.1. a v menej radikálnej podobe na hodinkách Veľkého piatku.

SA4 S408
16.-17. stor.
J002
5.1. S411
S429
Veľ.Piatok S411
S429

The image contains musical notation examples. At the top, there are three rows of neumes: S408 (two rows), 16.-17. stor. (one row), and J002 (one row). Below these are two rows of neumes: 5.1. (S411 and S429) and Veľ.Piatok (S411 and S429). The neumes are represented by various strokes and dots on a grid.

V sPx (J002) nachádzame *zavodnú prihlasku* (neraz však na neumoch *mugy*) s pozoruhodnou šíršou exegézou:

RI
J002 (sPx)
J002 (sPx4)

Three staves of musical notation. The first staff is labeled 'RI'. The second staff is labeled 'J002 (sPx)' and shows a single note followed by a fermata. The third staff is labeled 'J002 (sPx4)' and shows a series of notes with fermatas.

Zdvojený *zavod* v sPx 4:

16.-17. stor.
J002/ sPx4

A musical notation example showing a double *zavod* in sPx 4. It consists of two rows of neumes: 16.-17. stor. (top) and J002/ sPx4 (bottom).

V stichirách miney a triody nachádzame niekoľkokrát *prihlasku* aj bez *zavodu*⁴⁰ a naopak, *zavod* nasledovaný inými popevkami ako *prihlaska*. Bežne tiež býva finála rozdrobená paukom.

Two rows of neumes, each consisting of three groups of strokes and dots. The first group starts with a red 'f+' sign, the second with a red 'f:' sign, and the third with a red 'f' sign.

⁴⁰ Na úrovni neumov sa nedá odlišiť od *mugy* a možno aj bola interpretovaná týmto spôsobom.

↔ / ↔ Prihlaska zavodná má v irmosoch predreformných a byzantských rukopisov málo presvedčivých pravzorov.⁴¹ V minej a triodi je situácia opačná, #prihlaska samostatná aj zavodná je frekventovaná a jej výskyt je dokonca vyšší než v poreformných rukopisoch. Na rozdiel od ZR, kde má prihlaska zavodná pomerne jednotný tvar, v byzantskom 5. hlase rozlišujeme viacero typov #prihlasky z hľadiska tvaru prístupky a dokonca samotné jej jadro má dva varianty, a a G.⁴²

#a-prihlaska vlastná:

Vi,Vat

Am

#a-prihlaska s G-deklamáciou:

Vi

Am

Vat

Vi

Vat

Am

#G-prihlaska vlastná:

S407

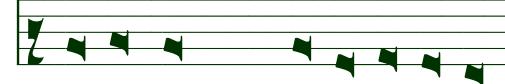
Vi

Am

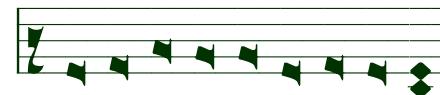
⁴¹ Vo viac ako polovici prípadov na mieste znamennej prihlasky zavodnej stál iný popevok, najčastejšie #vyplavka+mreža.

⁴² a-variant #prihlasky je ojedinelý a priomína #mugu. Naopak, pri #muge prevažuje a-variant a G-vrchol je pri nej zriedkavý.

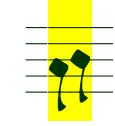
#G-prihlaska s deklamáciou:

S440 
 S439 
 Vi,Vat 
 Am 


Uvedený základný tvar je pomerne frekventovaný a do poreformného ZR sa naprieck neprítomnosti ľažkého znaku pred kadenciou dostáva väčšinou ako plná prihlaska zavodná.

Vi,Vat 
 Am 
 Vi,Vat 
 Am 

Najbohatšiu prístupku nachádzame na kráľovských hodinkách (5.1. a Veľký piatok):

S407 
 S407/40 
 Vi 
 Am 

 Vi 
 Vat 
 Am 

#G-prihlaska s ľahkým DG-nástupom:

#Prihlasku s DG nástupom nachádzame zväčša na rovnakých starobyzantských neumoch ako jednoduchší tvar s G-deklamáciou, pri ktorom bol pravdepodobne skok k tónu D eliminovaný.

I. S407,440

Vi

Vi,Vat

Am

II. S407

Vi,Vat

Am

III. Vi

Am

S407

Vi,Vat

Am

IV. S440

Vi

Am

Vi , Vat

Am

#G-prihlaska s tăžkým DG-nástupom:

#Prihlaska s tăžkým DG nástupom je hlavným predobrazom znamennej prihlasky zavodnej, a to najmä v tvare so „zliatym zavodom“.

S447 S407 S407
 Vat Vi,Vat

Am

S440
 Vi,Vat
 Vi

Am

D

Vi

Am

Vi,Vat

Am

#G-prihlaska s tǎžkým EG-nástupom:

#Prihlaska s tǎžkým EG nástupom je na úrovni neumov podobná a zameniteľná s predošlým DG-variantom.

S440

Vi

Vi, Vat

Am

Vi, Vat

Vi

Am

Am

#Ohibka + #Prihlaska:

Zvláštnym a pomerne zriedkavým prípadom je spojenie #ohibky s #prihlaskou. Z melodickej stránky ide o mierne rozšírenie DG- a EG-variantov #prihlasky, avšak novou kvalitou je oddeliteľnosť prístupky, ktorú tvorí samostatná normatívna formula.

Z rytmického hľadiska ide o najpresnejší predobraz znamennej prihlasky zavodnej.

SA4ab S407

Vat, Vi

Am

RI

#G-prihlaska s t'ažkým a-nástupom:

S440 

S439 

Vi >.. 

Vat .. 

D 

Am 

Prihlaska ↔ Dolinka

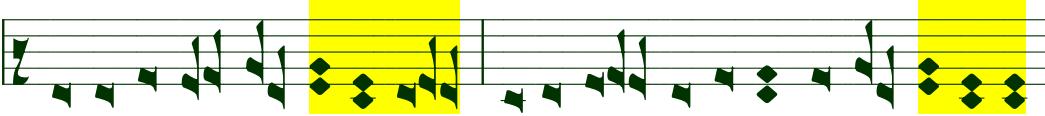
Už v byzantských prameňoch sporadicky nachádzame #dolinku ako variantné znenie #prihlasky (napr. stichira na *Voznesenie*):

Vi,Vat />/>/>

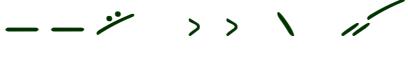
Am 

Ukážkový prípad sa nachádza v stichire „*Tebé od'juščahosja svítom*“ (Veľký piatok), kde na starobyzantských neumoch #prihlasky (zavodnej) stojí v strednobyzantskom Am #dolinka, ale aj presne naopak:

Vi 

Am 

S407 

Vi 

Am 

Staroruské preklady dosť často nahradzajú (alebo vychádzajú z prameňov, kde táto náhrada nastala) #prihlasku #dolinkou a v poreformných prameňoch je táto zmena ešte frekventovanejšia, takže nakoniec v ZR na miestach pôvodnej #prihlasky prevažuje *dolinka* nad *prihlaskou*. V dôsledku toho vzniklo tiež na mnohých miestach nie celkom štandardné spojenie *zavod+dolinka*.

V-V-G,a/D – Muga / Муга

⇒ **Muga** je v 5. hľase⁴³ voľnejším variantom *prihlasky zavodnej*. Ide o koncový popevok blízko príbuzného *podkladcu*.

Melodicky sa kadencie *mugy* a *prihlasky* zhodujú v časti najmä starších RI; v novších prameňoch *muga* preberá melódiu rovnomennej *mugy* z 2. hlasu. Iniciálny popevok (spravidla *osoka malá*) môže vystupovať aj samostatne, ale aj naopak, finálne iniciálneho popevku sa môže zlievať s následujúcim vrcholom (U) *mugy*.

The image shows musical notation examples for the Muga variant. At the top, there is a staff with three horizontal lines labeled A, U, and C from left to right. Below this, there are two sets of musical staves. The first set, labeled 'S408' and '16.-17. stor.', shows various melodic patterns. The second set, labeled 'var.' and 'J029', shows variations of the patterns. To the left of the staves, there are labels 'RI' and 'Vzn 5 // J002,029'. Below the staves, there are labels 'Vzn 5, sPx // RI'. The notation uses vertical stems and horizontal strokes to represent different note heads and rhythms.

Medzi následujúcim vrcholom U a kadenčným vrcholom zriedkavo stojí kratšia deklamácia:

This section shows a musical example where a short declamation (deklamácia) is placed between the end of one phrase and the beginning of the next. The notation is similar to the one above, with vertical stems and horizontal strokes. It includes labels 'S408', '16.-17. stor.', 'RI', and a small gray square symbol.

⁴³ st. 4/18, 6/31, 8/41, Slp 3,5,6,8, Vzn 3,4,5,6, Vskr 3,6,8,9, sPx 2

Naopak, nástupný vrchol U nemusí byť vôbec prítomný (Vzn 4), čo je typické najmä pre stichiry miney a triody:

S408 16.-17. stor. S411 S429

RI

V sPX v rkp. J002 nachádzame pozoruhodnú exegézu základnej melódie, ktorá pri zachovaní štruktúry mugy melodicky inklinuje k *prihlaske zavodnej*:

RI, bežný tvar

J002/ sPx

L1709

V sPX 5 sa nachádza jediný prípad (v rámci RI) *mugy s paukom*. V stichirách ide o bežný jav, ktorému zodpovedá byzantská *kylišma*.

16.-17. stor.

sPx5// J002

L1709

Finála *mugy* sa môže dvihnúť o kvartu, je to však opäť ojedinelý jav na miestach, kde pred reformou stál *voznos stredný* (Vskr 3,8):

= +

J002,480, I80

↔ / ↔ Hoci v byzantských prameňoch vieme presne rozlíšiť #mugu a #prihlasku, štatisticky je dedičom #mugy rovnako často poreformná muga aj prihlaska.

Byzantským pravozorom mugy je formula, ktorá je charakteristická (a tým zároveň odlišná od #prihlasky) neprítomnosťou kadenčného sedla na téone E a zakončením dvoma tónmi D. Jej jadro má dve základné podoby – s kadenčným vrcholom G (zriedkavejšia) a a. Oba varianty predstavujú dve rôzne formuly, čo sa prejavuje najmä odlišnými prístupkami.

G-variant

vlastná formula:

S407		=	
S439		=	var.
Vat		> u > - <	
Vi		> \ > u > - <	
		\ > u > - <	
Vi		> > > - <	
Am			var.

s prístupkou CD:

Vi,Vat	> —	> > > - <
		> — / > u > \ //

Am,D	
------	--

Jediná prístupka G-variantu #mugy spočíva v nástupe CD, alebo len z tónu D. Táto formula môže stáť aj na konci stichiry (napr. 29.8.).

G-variant je zriedkavý a hraničí s #prihlaskou.

a-variant

vlastná formula:

S439 
 S407 
 Vi,Vat,O,Ga 


 Am 

s prostou deklamáciou na G:

S407 

 Vi ,Vat 

 Am 

s akcentujúcou deklamáciou na G:

S414 
 S439,440 
 Vi 

 Am 

s nástupom EG:

Vi,Vat >u >- - - - > > > >

Am 

S439 
 Vi 

 Am 

s t'ažkým nástupom EG:

#Muga s t'ažkým EG-nástupom je frekventovaný a stabilný variant skúmanej formuly. Preto jej podobnosť s bežným tvarom znamennej *mugy* možno považovať za priamu príbuznosť. V prospech toho hovorí aj pravidelná neprítomnosť deklamácie na G.



s t'ažkým nástupom G:

#Muga s t'ažkým G-nástupom je typická t'ažkým tónom G pred kadenciou. Melodicky je ešte bližšia znamennej *muge* ako predošlý variant.

Vskr 9, Vzn 6:

Muga s voznosom

V stichire nedele Slepého nájdeme dva predobrazy *mugy s voznosom*:

The image shows musical notation examples for 'Muga s voznosom'. It includes:

- A staff labeled 'Vat' with a single note (a breve) followed by four vertical strokes.
- A staff labeled 'Am' with a series of eighth-note-like shapes.
- A staff labeled 'Vi' with a series of vertical strokes and a breve.
- A staff labeled 'Vat' with a series of vertical strokes and a breve.
- A staff labeled 'Am' with a series of eighth-note-like shapes.

 The notation uses vertical strokes and breves to represent different rhythmic patterns.

Muga ↔ Podkladec

Muga je v poreformnom, ale do istej miery aj v predreformnom ZR zriedkavý popevok. Frekencia jeho výskytu je niekoľkonásobne nižšia ako v byzantských prameňoch. Dôvodom je skutočnosť, že *#muga* je vo svojej podstate viacslabičný variant *podkladca*.

Už v byzantských prameňoch sporadicky nachádzame *#podkladec* ako variantné znenie *#mugy*, podobne staroruské preklady často nahradzajú (alebo vychádzajú z prameňov, kde táto nahradá nastala) *#mugu* nejakým popevkom triedy M. Pri porovnaní poreformného ZR s byzantskými prameňmi je táto skutočnosť ešte výraznejšia. Doslova možno povedať, že najčastejším a takmer normatívnym prekladom *#mugy* je *podkladec*, *voznos posledný* alebo *dolinka veľká* (varianty *podkladca*). Často tiež nachádzame dolinku, čo je dané jej K-M príbuznosťou s *podkladcom*.

Príbuznosť *#mugy* s *#podkladcom* je daná nielen štatisticky, ale ukazuje sa aj pri porovnaní melódii vhodne zvolených variantov. Rozdiel oboch formúl je daný najmä počtom slabík v kadencii.

The image shows two pairs of musical staves for comparing *#muga* and *#podkladec*. Each pair consists of two staves:

- The top staff is labeled *#muga* and the bottom staff is labeled *#podkladec*.
- The left pair shows a sequence of notes followed by a vertical bar line, with a grey shaded area highlighting the bar line and the first note of the next measure.
- The right pair shows a similar sequence, but the *#podkladec* version has one additional note before the vertical bar line, making it longer.

 The notation uses vertical strokes and breves to represent different rhythmic patterns.

Trieda K

Popevky na báze kulizmy

K- G/C – Dolinka (Charisa) / Долінка меньшал

⇒ Zatiaľčo v 1. hlase je *dolinka* o kvintu nižším plagiálnym variantom hlavného koncového popevku *pastely*, v 5. hlase *pastela* v podstate neexistuje a hlavným koncovým popevkom je *dolinka* (*menšia*) – *charisa44*

Dolinka je väčšinou krátky popevok bez deklamácie, keďže deklamačná prístupka (doložená v gréckych a ruských predreformných rukopisoch) sa zvykne osamostatňovať do *osoky* alebo *rafarky*.

	S	c	V	k	Z	
S408						var.
16.-17. stor.						var.
						var.
SI						
prevl. RI						

V rukopisoch J002 a J029 nachádzame viacero variantov *dolinky*, ktoré tvoria most medzi ruskou a ruténskou prevládajúcou melódiou a zároveň dokladajú širokú variabilitu v interpretácii pevných neumových formúl:

⁴⁴ Dolinka je základný popevok 5. hlasu, ktorý sa nachádza o.i. vo všetkých stípových irmosoch, v Slp, Vskr 3, sD1-2. Nenachádza sa napr. vo Vzn, Vskr (okrem 3), kde ho nahradza *voznos* (*konečný*).

Variants J002 a J029

var.

Pokiaľ si *dolinka* zachovala dlhšiu prístupku, ide podľa neumov spravidla o rovnú deklamáciu, iba výnimočne prerušenú akcentáciou.⁴⁵ Melodická interpretácia RI však neraz ide za hranice napísaného a akcentáciu vkladá do deklamácie aj tam, kde ju neumy nepredpisujú.

S408

16.-17. stor.

RI

16.-17. stor.

RI

Osobitne spomenieme st. 2/7 s výraznejšie akcentovaným nástupným vrcholom. Ten je adekvátnie preložený iba v J029:

⁴⁵ Extrémnym prípadom je posledný riadok v pRZK, kde je 4-5 slabík akcentovaných, a to v neumoch aj v notách.

↔ / ↔ **Dolinka** je v predreformných ruských prameňoch určená kulizmovou kadenciou, ktorej predchádza *bareia* (*palka*) a niekedy je ľažko odlíšiteľná od *kulizmy strednej*.

V strednobyzantských prameňoch má dolinka niekoľko melodických variantov. Kadencia môže stať aj na viacerých slabikách než tri.

Typ A:

S407, 439, 440



Typ A je veľmi často predobrazom aj *dolinky skamejnej*.

S407

Vi, Vat

H, Am

↔ ⋅ ⋅ ⋅ ⋅ = =

↔ >> > // >> ←



Typ B: Typ B je hlavným reprezentantom a predchodom *dolinky*.

S407, 439, 440



V byzantských prameňoch ide o najfrekventovanejší melodický variant s pomerne voľnou prístupkou. Predkadencná *bareia* tu označuje typický kvartový skok nadol (paradoxne v RI sa objavuje na tomto mieste rovnaký skok nahor).

B1. Typ B1 uvádzame s najplnšou nástupnou časťou. Tá sa neraz redukuje tak, že formula stojí iba na 5 slabikách.

S407 

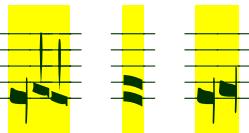
O 

Ga 

Vi 

Vat 

H,Am 



Vi 

— 

— 

— 

— 

Am 

Posledný variant typu B1 je premostením od typu A:

Vi 

Vat 

Am 

Vi 

Am 

Typ A / Am 

B2. Typ B2 má nástupnú časť podobnú *rafatke* alebo *ometke*.

S439

Vi Am

Am

B3. S výraznou akcentáciou nástupu (st. 2/7):

st. 2/7: S407

H

J029

Typ C: Typ C, prítomný v byzantských a staroruských prameňoch, sa po reforme definitívne zmenil na *osoku/rafatku+dolinku* alebo *dolinku skamejnú*.

S407, 439, 440

Vi

Am

Vi

Am,D

Vi

Typ D. Typ D je blízky #dolinke skamejnej. Do ZR sa dostal ako bežná dolinka.

S439	ل	ع	ل	ك	خ	=u	=>	=
S440	ل	ع	ج	.	ك	=v	=	=
vi	ك	ن	>x	/	>>	ك		
	—	ن	>x	~	>>	ك		
	—	ك	>	//	>>	ك		

A musical staff with five horizontal lines. The first three lines have black diamond-shaped note heads. The fourth line has a black square-shaped note head. The fifth line has two black diamond-shaped note heads.

Typ E. Typ E s finálou C (nikdy nie je na úplnom konci piesní) nachádzame len v niektorých irmosoch. Akcentácia v prístupe nie je pravidlom.

S407 𠂇 𠂇 𠂇 𠂇 𠂇 𠂇

A musical staff consisting of five horizontal lines and four spaces. It features a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (indicated by a 'C'). The notes are eighth notes, grouped in pairs. The first two groups of notes are positioned above the staff, while the third group is positioned below it. The notes are black with white centers, and vertical stems extend from them.

A musical staff consisting of five horizontal lines and four spaces. It features a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (indicated by a 'C'). The notes are eighth notes, grouped into chords. The first chord is G major (G, B, D). This is followed by a rest, then a second G major chord, another rest, and a third G major chord. The notes are black with white centers, and vertical stems extend from each note.

Typ F. Typ F má osobitnú prístupku aj predkadenciu. Do ZR sa dostal ako bežná dolinka.

Vi	- ✓ > x / > \ >> / /	()
Vat	- ✓ > x / > > >> / /	<

A musical staff consisting of five horizontal lines and four spaces. It features a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (indicated by a 'C'). The notes are eighth notes, grouped in pairs by vertical bar lines. The first two pairs form a G major chord (G, B, D). The third pair is a G major chord (G, B, D). The fourth pair is a G major chord (G, B, D). The fifth pair is a G major chord (G, B, D).

Typ G. Typ G je osobitná formula, ktorá len vďaka podobným kontúram s #dolinkou prešla do ZR ako bežná dolinka.

S439

S440

Vi

Am

S440

Vi

Am

S440

Vi

Am

S440

Vi

Am

S407

H

var.

* * * * *

V minej a triode nachádzame často rozdrobený finálny tón znakom >>u. Ide o prípady, keď sa nasledujúca formula začína tónom E – aby sa spružnenil prechod od tónu D k tónu E.

Táto modifikácia je v prípade ľažkých formúl (#dolinka, #dol. skam., #podkladec apod.) frekventovaná, preto prekvapuje, že sa v staroruských prameňoch až na ojedinelé výnimky neobjavuje. Nazdávame sa, že v ruskom prostredí sa modifikácia chamilou stala základnou melodickou interpretáciou a po zjednodušení viedla k zmene finálneho tónu na C.

Am

Vi,Vat

S407

RI

Dížky nôt sú nejasné.

K- G/C – Dolinka s podjemom / Долінка съ подъёмомъ

⇒ *Dolinka s podjemom*⁴⁶ je typický úvodný popevok, ale s malou frekvenciou výskytu.⁴⁷ Hoci patrí do triedy K, modifikácia *podjemom* mu dáva priebežný charakter.

	S	c	V	k	Z	
S408						
S410						
S414						
S429						
S430						var.

RI

J002,029

var.

↔ / ↔ *Dolinka s podjemom* nemá v starších prameňoch presvedčivý pravzor. Najčastejšie na jej mieste nachádzame bežnú #*dolinku* bez modifikácií. Zreteľné byzantské paralely nachádzame iba v samopodobene *Orosa se*. Ide len o modifikácie finálneho tónu rôznych (!) typov #*dolinky*.

S439,440 Vi, Vat

Am

Am

Am

Am

⁴⁶ st. 6/32, 8/43, 9/47, Slp 7.

⁴⁷ Na mnohých miestach sa transformoval na bežný *podjem* alebo na *voznos*.

K- G/C – Dolinka s paukom / Долінка съ паяком

⇒ *Dolinka s paukom* sa v materiáli RI nachádza len raz v Preob 2.⁴⁸

S	c	V	k	Z	
S414					
S414,430,442					
S431					
RI / J029					
	var. S430				

↔ / ↔ *Dolinka s paukom* sa ako výraznejší popevok objavuje až v ZR. V starších prameňoch bol *pauk* (=kyllisma) iba menším rozdrobením finály D s cieľom zmäkčiť prechod k nasledujúcemu tónu C, ktorým sa začínala ďalšia formula. V niektorých prípadoch sa rozdrobenie rozvinulo do bohatšej melizmy (s nejasným poradím tónov).

S407,439,440		
Vi,Vat		
Am		

⁴⁸ V S414 bola *dolinka s paukom* dvakrát. Treba však upresniť, že prvá z nich sa objavuje až v 16. storočí. V S439 a 409 (v oboch predreformný nápev) je ešte mreža bez pauka (v zhode s gréckym Vi). Druhá z formúl bola pôvodne bežnou kulizmom (Vi, S439, S409), v S414 pribudol pauk, ale v S430,431,442 ubudla jedna kadenčná slabika a popevok sa zmenil na typ M.

K- G/C – Dolinka so skamejkou / Долінка

⇒ Dolinka skamejná⁴⁹ (u Grigoreva dolinka bez prívlastkov) sa od menšej dolinky líši približne tak, ako v 1. a 4. hlase kulizma skamejná od kimzy.

	U	c1	c2	V	k	Z
S408 16.-17. stor.						

J002,029

SI

Grig.

⁴⁹ Preob 1, SA4.

↔ / ↔ Dolinka skamejnatá má v byzantských prameňoch niekoľko predobrazov.

Typ I:

S407

U ՞. ✓ ՞ \ =u =1 =

Vi — ւ ՞ >.. > // // ւ

 ւ ւ ՞ >.. > // > ւ

 ՞ >.. \ ~ > ւ

Vat — >.. \ // >> ւ

Prvý typ z rytmickej stránky nezodpovedá presne ruským poreformným neumom, ale dokonca aj pred reformou sa v staroruských rukopisoch objavuje len zriedka. Bol nahradený typom II, ktorý je melodicky zhodný s prvým (len dvojica nôt *G-a* sa zlučuje nad jednu slabiku). Tu už môžeme konštatovať rytmickú zhodu so znamenným popevkom.

Typ II:

S407  .  =
S439,440  =
S439 =  =
S439  =  =
S440  =  =
Vi >  >
Vat >  >

Am  
Vi >
Vat >

Am  

Tretím typom je komplexný popevok, ktorý sa obvykle do ZR dostáva ako *osoka/rafatka+dolinka menšia*. Ak sa *#osoka/rafatka* neosamostatní, výsledkom je *#dolinka skamejná*. Typ III je najbližší ruténskej melódii.

Typ III:

Vi > ⌈ ⌉ > > \, // - \, ~ > - -
 Vi - - - > u > \, // - \, // >>
 Viat < - - > u > \, // - \, // >>

 Am [Musical staff with notes and chords]

 Am [Musical staff with notes and chords]

 RI [Musical staff with notes and chords]

Typ 4 je zriedkavý.

Typ IV:

S407 ⌈ ⌉ => \ / = u = =
 S439 \ \ => \ \ = u = =
 Vi \ > > \, - \, \ // >> -
 > \, - \, \ // >> -

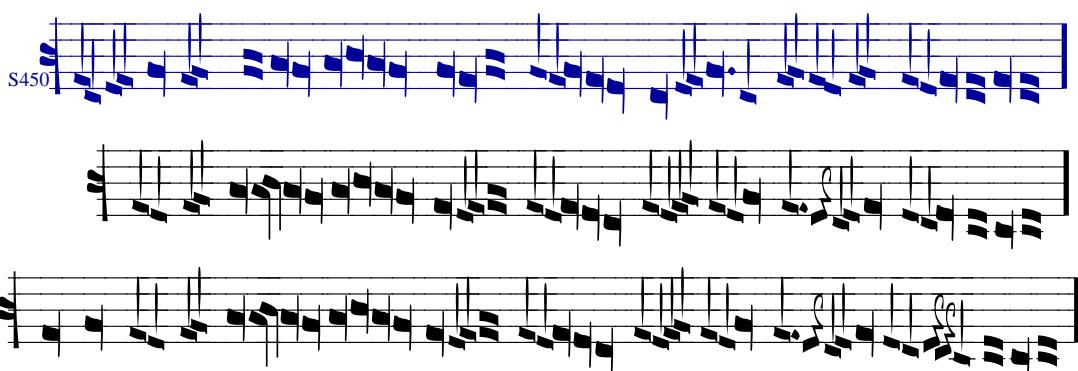
 Am [Musical staff with notes and chords]

 Am [Musical staff with notes and chords]

K- ?/D – Dolinka mečíková

→ Dolinka (kulizma) mečíková⁵⁰ je špecifickým (=lico) záverovým popevkom v stichirách sviatkov s osobitnou vážnosťou. Melodicky je zhodná v 1. aj 5. hlase a predstavuje širšiu exegézu dolinky so skamejkou. Jej poreformný neumový zápis uvádzame vo všetkých najčastejších variantoch prítomných aj v minei a triodi.

16.-17. stor. 

S450 

↔ / ↔ Dolinka mečíková má v starších ruských aj byzantských prameňoch niekoľko variantov s rôznym stupňom zložitosti prístupky. Uvádzame iba dva najfrekventovanejšie.

Variant A:

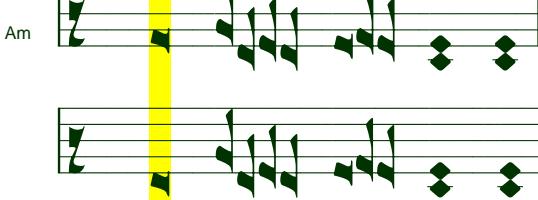
S439,440 

S439,440 

Vat,Vi 

Vi 

Vat,Vi 

Am 



⁵⁰ V kontexte obsahu RI nachádzame popevok iba v SA4 (iba J002). Rovnakú melódiu nachádzame (v J002) aj na konci stichiry sPx4, avšak neumy v ruských rukopisoch tomu nezodpovedajú.

Mimo rozsahu RI sa popevok nachádza ešte v stichirách (5. hlas) na kráľovských hodinkách (všetky tri sviatky), v stichirach predvianočného obdobia (13.12. a 22.12.) a v samopodobenoch Orosa se a Salpisomen.

Variant B je rozvinutejší a v staroruských prameňoch ho nájdeme aj v SA4.

Variant B:

16.-17. stor.

	ւ Շ:	Ա Շ:	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ
S439	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ
S440	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ
S407	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ
S439,440	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ
S407	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ
S439,440	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ
S407	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ
Vi	> >	—	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ
Vi	>>	—	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ
Vat	>>	—	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ	Հ Վ

The musical notation consists of three staves. The top staff is labeled 'Am' and shows a series of vertical strokes and small horizontal dashes. The middle staff is labeled 'Vi,Vat' and shows similar patterns with some additional horizontal strokes. The bottom staff is labeled 'Am' and shows a continuation of the melodic line. The notation uses vertical stems and horizontal strokes to represent different rhythmic values and articulations.

Z melodického hľadiska môžeme konštatovať pozoruhodnú blízkosť byzantskej a ruténskej melódie, ktorá je však v miere exegézy o úroveň ďalej. Ruténsky variant je presnejší než ruský.

This comparison shows two staves: 'Am' at the top and 'J002' at the bottom. Both staves feature vertical stems and horizontal strokes. Specific notes are highlighted with colored boxes: yellow boxes highlight certain notes in the Am staff, and grey boxes highlight corresponding notes in the J002 staff. This visual comparison emphasizes the structural and melodic similarities between the two variants.

K- G/D,F – Dolinka s triaskou

⇒ Dolinka s triaskou je zriedkavým popevkom, ktorý nachádzame iba v stichirách na kráľovských hodinkách a cez pôst po nedeli poklony sv. Krížu. K dispozícii máme iba ruskú melodickú interpretáciu.

S411 エフ ピ フラフラ ピ フラフラ ピ フラフラ ピ フラフラ

S411 ハ レレレ ピ フラフラ ピ フラフラ ピ フラフラ ピ フラフラ

S442 ハ フレレ ピ フラフラ ピ フラフラ ピ フラフラ ピ フラフラ

S450 SI

↔ / ↔ **Dolinka s triaskou** má v starších ruských aj byzantských prameňoch pomerne presné paralely.

K- G/D – Dolinka zhustená

⇒ Dolinka zhustená je zriedkavým popevkom, ktorý nachádzame v stichirách triodionu a v samopodobene Orosa se. Ruskú ani ruténsku melódiu nepoznáme.⁵¹ V časti prípadov sa formula tlmočí do ZR ako bežná dolinka.

S411
 S447

↔ / ↔ Stichiry, kde sa nachádza **dolinka zhustená**, nenachádzame v nám dostupných predreformných ruských prameňoch. V byzantských paralelách rozlišujeme ca. 5 typov:

Typ I:

Vi
 Am

Typ II, III:

Vi
 Am

Typ IV:

Vi,Vat
 Am

Typ V – s podjemom:

Vi,Vat
 Am

⁵¹ Pravdepodobne však ide o len o osobitný, slávnostnejší tvar #dolinky, a možno práve on slúžil ako melodický základ pre poreformný tvar kadencie dolinky.

K- G/C – Voznos konečný / წიგნის კონეტული

⇒ *Voznos konečný* je⁵² typickým koncovým popevkom 5. hlasu. Nachádza sa však takmer výlučne v spevoch bližších ústnej tradícií (Vskr, Vzn, sPx). Ako ukáže sonda do predreformných a byzantských prameňov, *voznos konečný* je v skutočnosti len alternatívou realizáciou rovnakého pravzoru, aký mal popevok *dolinka*.⁵³

Prístupka voznosu je často rozmanitým spôsobom akcentovaná (niektoré alebo aj všetky stopice sú nahradené kriukmi), čo však neuvádzame ako osobitný variant.

	U1	U2	R	S/c	V	k	Z
S408						+	
16.-17. stor.						+	
						+	var.
						+	var.
						+	var.
						+	
						+	
SI							
RI							
J002							var.
J029							var.
Nástup – var.							

⁵² st. 3/13,14, 4/18. Vzn 1,3,4,5,6,7,9. Vskr 1,4,5,6,7,9. sPx 1,2,3,4(?)

⁵³ Prechodný medzitvar možno nájsť (len v neumoch) v sPx 4.

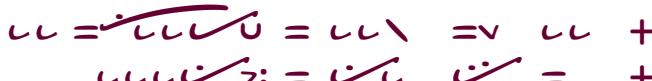
V prípade dlhšej prístupky sa jej časť osamostatňuje do *vozmeru*. Často takéto oddelenie vidno až po reforme, bez opory v predreformných a byzantských prameňoch. Na jednom mieste (Vskr 1) rozdelenie popevkov nastáva až pri preklade do RI, bez opory v poreformných neumoch:

↔ / ↔ #*Voznos konečný* je v staroruských aj byzantských prameňoch zhodný s #*dolinkou* vrátane jej iniciálnej formuly (#*osoka*). V ZR teda ide len o dvojakú interpretáciu rovnakého pravzoru. Frekvenciou vynikajú dva typy. Pri prvom type stojí za pozornosť *variant rukopisu Y*, kde sa dôsledne uvádzajú finála G miesto obvyklej D.

Typ 1 s ľahkým vrcholom predkadencie:

Typ 2 (skôr v stôpových irmosoch a sPx) je zriedkavý a nejednoznačný, ale pravdepodobne sa pri reforme stal vzorom melódie aj pre typ 1, ktorý tiež získal ťažký predkadencný vrchol – kym dolinka ho v ZR paušálne stratila.

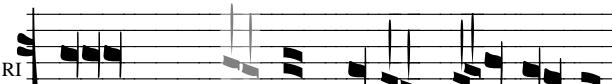
Typ 2 s ťažkým vrcholom predkadencie:

SM 27⁵⁴  +
 S407  +
 +
 La > - ≈ ≈ - ≈ ≈ - ≈ ≈ -

 +


Paradoxne najpresnejší pravzor pre typ 2 nachádzame na niektorých miestach, kde po reforme stojí *dolinka* (st. 6/31, 9/49, Slp 9):

S407  +
 +
 +



Typy 1 a 2 sú v kontexte S407 ekvivalentné, ako ukazuje záver prvej dvojice *podobných* paschálnych stichír.

sPx 1,2 SM 27  +
 +
 Vat  -

⁵⁴ Pentekostarion, Synod. knižnica v Moskve, ms. 27 (reprint v: Palikarova-Verdeil)

K- a/G – Voznos stredný (Voznos so steziou)

⇒ *Voznos stredný*⁵⁵ je „vnútornou“ obdobou *voznosu konečného*. Ide v podstate o rovnaký popevok, avšak *voznos stredný* modifikuje kadenciu tak, aby jej finála bola G namiesto základného tónu D.

Neumový zápis *voznosu stredného* je výrazne nejednotný. Nástupný motív je vskutku rozmanitý, avšak v melódii RI sa táto rozmanitosť nereflektuje. Deklamačná časť je viac alebo menej obohatená akcentáciami⁵⁶ (opäť bez odozvy v RI). Zápis predkadencie a kadencie má 4-5 základných variantov, medzi ktorými prekvapujú tie bez ťažkých znakov.

Typ A s redukovanou predkadenciou melodicky zodpovedá *malému voznosu* (2). Napriek vysokej frekvencii výskytu sa jeho melódia zachovala iba vo Vskr 3, inde ju nahradza (navzdory neumom) melódia typu B.

		U1	U2	R	S/c	V	k	Z
A1	16.-17. stor.							
A2	S408							
	16.-17. stor.							

Typ B má plnú predkadenciu s ťažkým vrcholom *G*. Ten však nemá pravzor v starších prameňoch (tj. typ A je zrejme pôvodnejší) a predpokladáme, že ide o výpožičku z *voznosu konečného*, kde sa vyskytuje asi v tretine prípadov.

V ruténskej tradícii má *voznos stredný* pevnú melodickú kostru (porov. SI – sPx), avšak rozmanité exegézy.

⁵⁵ Vzn 1,9, Vskr 1,3,4,5,7, sPx 1,2.

⁵⁶ Neuvádzame dôsledne všetky možnosti.

	U1	U2	R	S	c	V	k	Z
B1	S408							
B2	16.-17. stor.							
	16.-17. stor.							
	SI, irmosy							
	SI, sPx							
	RI							
	J673,MT							
	J480							
	J002							
	J029							
	var.: VS,J672,Vin,ZM							
	L1709							

Osobitný tvar (v neumoch aj ruténskej melódii) *voznosu stredného* typu B nachádzame v stichirách sPx 1,2.

S430							
S429							
S431							
S423							
S434							

J002							
L1709							

S429							
S430							
S431							
S434							
S424							

J002							
L1709*							
I229							

\Leftarrow / \Rightarrow **Voznos stredný** má v S407 jednoznačné pravzory s kulizmovou kadenciou a dvoma typmi predkadencie, ktoré však nezodpovedajú poreformným typom A,B ani melodicky ani miestom výskytu. Byzantská melódia zodpovedá *#voznosu konečnému* a *#doline*, má však zvýšenú finálu G.

Typ I

S407

SM 27

Vat

O,La

H,G

RI(A)

var.

Typ II

S407

O

H,G

RI(A)

K- F/G – Voznos malý

→ *Voznos malý* má pri rovnakých neumoch dve melodické realizácie v RI.⁵⁷ Hlavná melódia (1) s dominantnou frekvenciou výskytu⁵⁸ má finálu D (na rozdiel od ruskej F) a *strela* v kadenčnom vrchole si zachovala starobylú dvojtónovú hodnotu.

16.-17. stor. SI RI
I80 J002, J029

Silný nástup:

16.-17. stor. J002 RI

Zriedkavejšia⁵⁹ (a sporná) melódia (2) je v kadencii zhodná s *voznosom stredným*.

16.-17. stor. S430 RI
J029

⁵⁷ V SI je melódia zhodná, takže ide zrejme o ruténske špecifikum. Je možné, že druhý variant, prítomný len v troch irmosoch, je chybným prekladom.

⁵⁸ Vzn 1,3,4,6,9, Vskr 1,4,5,7, sporné st. 3/13,14

⁵⁹ st. 3/13,14 (sporné), 7/36.

↔ / ↔ *Voznos malý* má výrazný predreformný a byzantský predobraz.⁶⁰ Na úrovni neumov vidno zreteľnú kontinuitu tradície a z melodického hľadiska konštatujeme, že ruská melódia si zachovala finálu F, kým ruténska melódia je presnejšia v ostatných aspektoch.

S407,440,439

VI, VAT

Am

VI

Am

(ned. syropôstna)

S447

⁶⁰ V minei a triode je však často znamenným obrazom #voznosu dolinka alebo kulizma stredná. V stichire Nedele syropôstnej nachádzame najvýraznejšiu koreláciu medzi byzantským a znamenným popevkom.

K-a/D,a – Kulizma stredná / Кли́зма сре́дняя

⇒ *Kulizma stredná*⁶¹ najčastejšie uzatvára prvú períodu piesní (druhé alebo tretie kolón).

16.-17. stor.

inic. c C

var. var. J002 L1709

var. inic.

↔ / ↔ *Kulizma stredná* má v 5. hlase predreformnej tradície pravzor s kulizmovou kadenciou, avšak prístupka nie je jednotná. V byzantských prameňoch prevláda rovnaká formula, aká zodpovedá *strednej kulizme* v 1. a 7. hlase, čiže s finálou F. Prístupka má mnoho variantov.

I.a. Minimálny tvar (5-6 slabík). Trom alebo 4 slabikám kadencie predchádzajú iba dve predkadenčné slabiky. Takýto krátky tvar je v poreformnom ZR ojedinelý.

S439,440

Vi, Vat

Am

⁶¹ St. 1/4,5,6, 3/12, 4/18, 5/24,27, 6/31; Slp 3,9; sD2; Preob 1,2; sPx 4.

I.b. Minimálny tvar (5-6 slabík) s nástupom na téme *a*.

S439	ـ	ـ	=ـ	=	=
S440	ـ	ـ	=ـ	=	=
Vi,Vat	—	ـ	//	>ـ	//
	—	ـ	//	//	>>
Am	ـ	ـ	ـ	ـ	ـ

II.a. CF-nástup minimálny. Druhý najkratší tvar je charakteristický dvojicou po sebe nasledujúcich kvartových skokov a výraznou zmenou modality. Do poreformného ZR sa táto formula dostala ako rôzne modifikovaná *stredná kulizma*, čo však bez poznania byzantského pozadia ani nie je zrejmé (melodický preklad, ruský či ruténsky, nemáme k dispozícii).

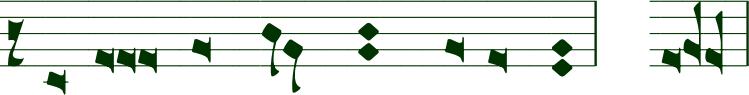
S414,31,42	ꝝ	<u>ꝝ</u>	ꝝ	ꝝ	ꝝ	ꝝ
S411	ꝝ	<u>ꝝ</u>	ꝝ	ꝝ	ꝝ	ꝝ
S411	ꝝ	ꝝ	ꝝ	ꝝ	ꝝ	ꝝ
S414	ꝝ	<u>ꝝ</u>	ꝝ	ꝝ	ꝝ	ꝝ

II.b. CF-nástup s deklamáciou. V prípade dlhšej prístupky po nástupe C-F nasleduje deklamácia na F a kvartový skok F-b sa nahradza terciou G-b. Strednobyzantská melódia však v prístupek evidentne nezodpovedá starobyzantským neumom. *Kylisma* na finále sa v staroruských neumoch zachováva, ale do poreformného ZR neprešla (resp. iba so zmenou *kulizmy strednej* na *dolinku s paukom*).

S439 

S440 

Vi >x 
 
 
 >x 
 >x 

Am,D 

II.c. CF-nástup s deklamáciou a mnodifikovanou kadenciou. V ZR bežná *kulizma stredná*.

S407 

Vi >x 
 ~

Vat >x 
 
 >x 
 

Vi >x 
 >x 

Vat >x 
 

Am

III.a. Deklamácia na tóne *a*, nástup z tónu G.

Vi,Vat

Am

D

III.b. Deklamácia na tóne *a*, jednoduchý nástup z tónu E.

S407 (Slp 9)	
S407 (st. 1/5)	
S439	
S440	
S440	
Vi	
Am	
Vi	
Am	
Vi	
Am	
D	

IV. Nástup z tónu E cez ťažký znak (strela), bez pravej deklamácie. Tento variant je najfrequentovanejší, najstabilnejší (minimum variantov) a azda aj preto sa jeho neskôrši obraz v poreformnom ZR stal jediným normatívnym tvarom *kulizmy strednej*.

The image shows musical notation examples for the 'kulizmy strednej' variant IV. It includes:

- ZR:** A row of vertical strokes: dot, dot-dot, horizontal bar, dot-dot, vertical bar, equals sign, horizontal bar, equals sign.
- S407 (Slp 3):** A row of vertical strokes: dot, dot, equals sign, horizontal bar, vertical bar, equals sign, equals sign, equals sign.
- Vi,Vat:** A row of vertical strokes: greater than sign, horizontal bar, diagonal line, vertical bar, double bar, diagonal line, double bar, double bar.
- Am:** A musical staff with notes corresponding to the vertical strokes above.
- S439:** A row of vertical strokes: dot, equals sign, horizontal bar, vertical bar, equals sign, equals sign, equals sign.
- S440:** A row of vertical strokes: dot, equals sign, dot, equals sign, equals sign, equals sign, equals sign.
- Vi:** A row of vertical strokes: dot, diagonal line, vertical bar, double bar, double bar, diagonal line.
- Am:** A musical staff with notes corresponding to the vertical strokes above.
- Vi,Vat:** A row of vertical strokes: diagonal line, vertical bar, double bar, double bar, greater than sign, diagonal line.
- Am:** A musical staff with notes corresponding to the vertical strokes above.

V stichire „*Idťže osijájet*“ (8.11.) sa nachádza ojedinelý, ale pozoruhodný predĺžený variant #*kulizmy strednej IV*, ktorý našiel svoj obraz aj v poreformnom ZR (žiaľ bez melodického tlmočenia).

The image shows musical notation examples for the extended variant of 'kulizmy strednej' IV. It includes:

- S411:** A row of vertical strokes: dot-dot, horizontal bar, dot, vertical bar, equals sign.
- S441:** A row of vertical strokes: dot-dot, horizontal bar, equals sign.
- S442:** A row of vertical strokes: dot-dot, horizontal bar, dot, vertical bar, equals sign.
- S440:** A row of vertical strokes: dot-dot, horizontal bar, equals sign, horizontal bar, dot, equals sign, equals sign, equals sign.
- S439:** A row of vertical strokes: dot-dot, horizontal bar, equals sign, horizontal bar, dot, equals sign, equals sign, equals sign.
- Vi:** A row of vertical strokes: horizontal bar, double bar, greater than sign, vertical bar, double bar, diagonal line, vertical bar, double bar, greater than sign, vertical bar, double bar.
- Am:** A musical staff with notes corresponding to the vertical strokes above.

V. Deklamácia na tóne *a*, nástup z tónu F cez ťažký znak (strela). Tento variant je doložený dvakrát (29.8. a *Nedela o slepom*). Kadencia je na 4 tónoch a to aj v poreformnom ZR, kde sa však formula objavuje ako *osoka stredná*.

S414,431 

S439 

Vi,Vat 

Vi 

Am 

K-a/G,a – Ulomec / Úlomécz

→ Popevok **ulomec** (veľký) radíme formálne do triedy K na základe analógie s 1. hlasom. V 5. hľase ide však o zriedkavý popevok s nie veľmi prehľadným pôvodom. V repertoári zahrnutom do RI nachádzame dva melodické typy.⁶²

Typ I je v RI aj SI charakteristický melódiou treťohlasnej *kulizmy strednej* a neumovým zápisom, ktorý melódii nezodpovedá – naznačuje však istú príbuznosť s *voznosom stredným*.

S429
16.-17. stor. var. **♪:**
J029
RI

Typ II sa často melodicky prikláňa k *osoke strednej*, avšak správnejšie znenie má finálu *a*.

S408
16.-17. stor. var. **♪:** ♪ | ≈ ♪+
J002,029
J002
RI
J002, sPx1

⁶²Typ I: st. 8/41, pRZK; Typ II: Slp 1, sPx 1.

↔ / ↔ *Ulomec* sa v RI nachádza v piesňach, pre ktoré nemáme k dispozícii predreformný alebo byzantský pravzor. Výnimkou je len Slp 1 (typ II):

S407

K-F,a/a* – *Ulomec stredný*

⇒ *Ulomec stredný* sa v 5. hľase (repertoár RI) nachádza výlučne v sPx 4 a pPO. V neumoch aj melodicky zodpovedá rovnomennému popevku 3. hlasu, ale podobne ako pri *velkom ulomci* sa melódia najmä v novších rukopisoch prikláňa k *osobe strednej* – tento proces možno dobre sledovať v sPx4 na prechodnom variante v I229.

sPx 4

U	S(c)	V	k	Z*
 16.-17. stor.				
 J002				
 I229				
 L1709				

pPO

➡ / ➡ *Ulomec stredný má v byzantských prameňoch pozoruhodne presné predobrazy:*⁶³

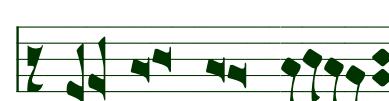
sPx 4 Vat 
 pPO Vi 

Am 

S439 

S440 Vi 

Am 



⁶³ Mimo obsahu RI tiež v stichire sv. Eustratiovi 13,12.

Trieda M

Popevky na báze mreže

M-F/C – Podkladec / Подклáдеч

⇒ **Podkladec** je v kontexte piesní preložených do RI menej frekventovaný popevok.⁶⁴ Melodicky aj v neumoch je zhodný s podkladom 1. hlasu.⁶⁵

S408

16.-17. stor.

S c V Z

RI

J002,029

S výraznejším nástupom sa popevok uvádzajú tiež pod názvom *poklad malý* (dyak-oko.mrezha.ru):

S408 16.-17. stor. J002,029,1061

The image displays three staves of musical notation. The top two staves are in a non-Western script, likely neumes, with some characters highlighted in yellow and red. The third staff at the bottom is in Western musical notation, featuring vertical stems and horizontal beams. The text 'S408' and '16.-17. stor.' are positioned above the first two staves, while 'J002,029,1061' is below the third. A 'var.' label with a small yellow bracket is located to the right of the top staff.

⁶⁴ St. 2/8, Slp 1.5.

⁶⁵ Rovnáke neumy s odlišnou melodickou realizáciou nachádzame aj na konci piesní ako voznos posledný.

↔ / ↔ Podkladec je v irmologione zriedkavý popevok, navyše jeho paralely v starších prameňoch sú sporné. Naopak, v stichirách (minea a triodion) sa podkladec objavuje často ako štandardný záverový popevok. Jeho pravzory v staroruských a byzantských prameňoch sú viacerých typov.

Ia.

Modifikácia finály (*kylisma/pauk*)

Rus.			
S407		= =	
S439		U >> >>	
S439		U >> =? =?	
Vi/Vat		>> >> <	
Vi		>> >> >>	
		~	
		>> >>	
Am			
D,Am			
D			
Am			

Ib.

Vi/Vat	
Vi	
Am	

Prvý typ melodicky najlepšie zodpovedá ruténskej melódii, ostatné typy sa po reforme priklonili k typu I. Typ II je však v úvodnej časti najpresnejším modelom rusko-ruténskej prístupky:

The image shows four musical staves. The top row contains two staves: 'RI' on the left and 'Am' on the right. The bottom row contains two staves: 'Am' on the left and 'Rut' on the right. All staves are in common time (indicated by 'C') and feature eighth-note patterns. The 'RI' staff has a single eighth note at the beginning. The 'Am' staff has a single eighth note at the beginning. The 'Rut' staff has a single eighth note at the beginning.

Druhý typ je charakteristický pohybom CD FE pred koncovými tāžkými notami. Varianty IIa-c sú len formálne, napr. na samopodobene *Epi Moseos* a jeho podobenoch možno demonštrovať ich ekvivalenciu.

IIa.

S439

S407/440

Vi

Am

Am

Am

IIb.

Typ II sa v ruských prameňoch po reforme priklonil k typu I. Iba v doxastiku HV nedele Porazeného nachádzame výnimočne poreformné neumy zodpovedajúce presne byzantskej melódii. Sú zaujímavé tiež tým, že demonštrujú príbuznosť *podkladca* s *dolinkou veľkou*, ide o akýsi medzistupeň.

S411 
 S429 
 Vi > — / > / >u >.. \ >> -
 / > >u >.. \ // //
 \ > >u >.. \ // // ~

 Am 



IIc.

S440 
 S439 
 Vi - — / - - > \ / >u >.. \ // -
 - \ >u >u >.. \ // -

 Am 


Typ III je vo veľkej miere ekvivalentný typu I ako jeho variantné znenie.

III.

Typ IV je z melodického hľadiska podobný *#dolinke*, ktorej prvý kadenčný tón (z troch) sa rozdrobil do dvoch kratších slabík. V skutočnosti však ide o typ I modifikovaný pridaním jednej slabiky do predkadencie.

IV.

M-G/C – Voznos posledný / Возно́с поса́дский

⇒ **Voznos posledný** v najjednoduchšom tvare je na úrovni neumov zhodný s *podkladcom*, má však osobitné melodické črty a nachádza sa výlučne na konci piesní.

Kratší tvar *voznosu posledného* nachádzame najmä na konci všetkých 8. irmosov.⁶⁶ Rozlišujeme tri varianty v závislosti od dĺžky prístupky.

A. S408
16.-17. stor.

var. J002,029 J002,L1709

RI

B S408
16.-17. stor.

var. J002,029

RI

C S408
S411
S429
S430

SI

RI

Plný tvar *voznosu* konečného⁶⁷ je rovnaký ako v 1. hľase. Pozostáva z vlastného *voznosu* a prístupky, ktorá je oddeliteľná do samostatného popevku (porov. Step 1c):

⁶⁶ st. 8/40-43, Slp 8, Vzn 8, Vskr 8, Step 1c,2c.

⁶⁷ sD1, Step 1ab,3abc.

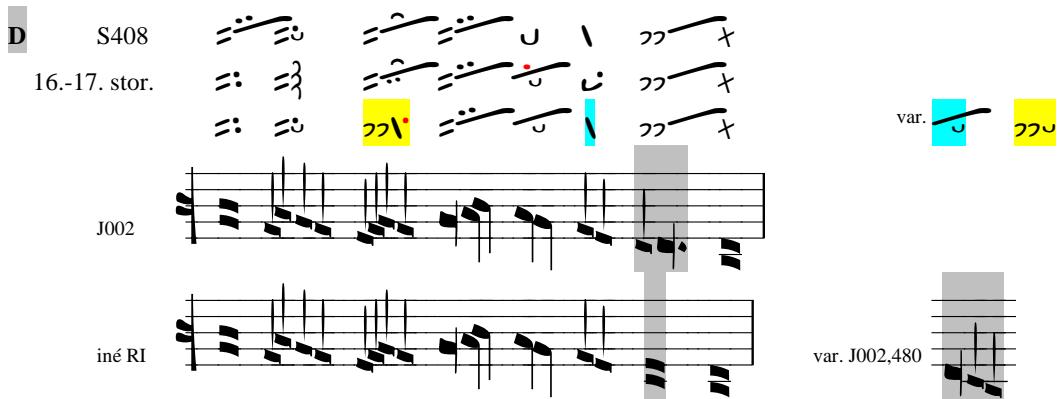
D S408

16.-17. stor.

J002

iné RI

var. 



E S408

16.-17. stor.

J002

var. 



↔ / ↔ Voznos posledný typu A má v starších prameňoch presné paralely – zhodné s #podkladcom typu Ia:

S407

S

H

G

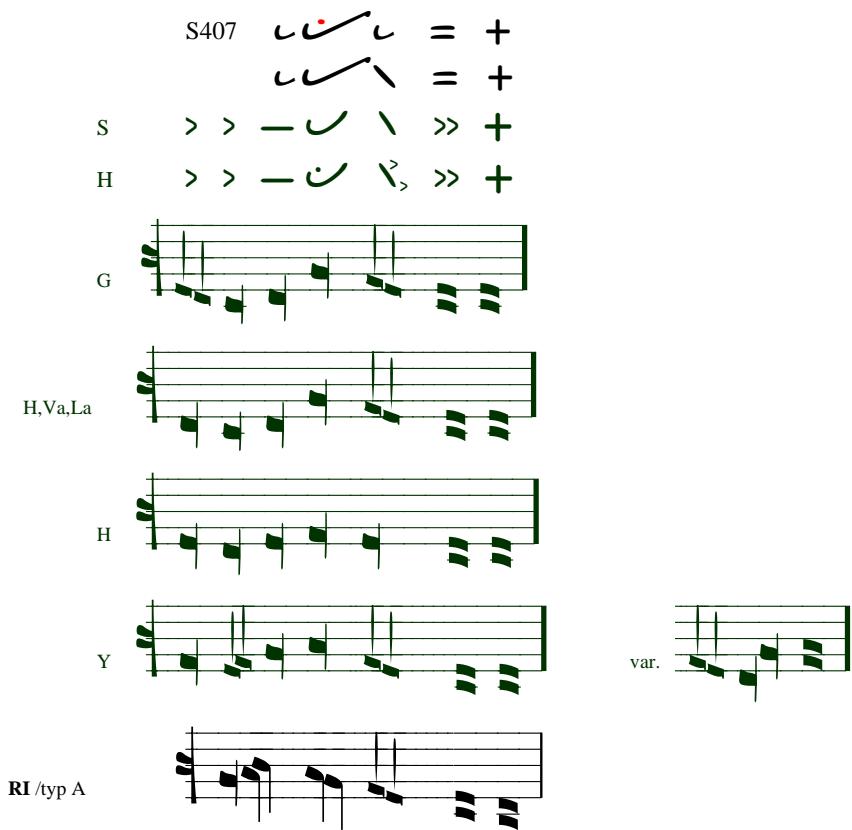
H,Va,La

H

Y

RI /typ A

var. 

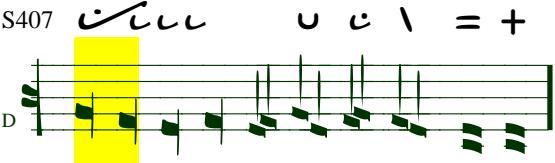
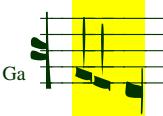


Typ B a D majú zhodné grécke pravzory podobné *#podkladcu* typu II, hoci v S407 je neumový zápis blízky skôr *dolinke vel'kej*:

S407 
 S407 
 S407 
 D,Ga 

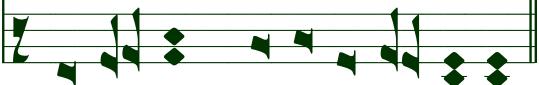


Typ C je v gréckych prameňoch o čosi dlhší, využíva však motívy základných variantov:

S407 
 D 
 Ga 

Typ D má v S407 v Step 3c zložitejší neumový zápis, avšak v poreformných ruských aj v gréckych strednobyzantských prameňoch nachádzame základnú melódiu (typ B+D). V stichire cez týždeň po Syropôstnej nedeli nachádzame relatívne presnú byzantskú predlohu, opäť až na nástupný motív totožnú s jedným z typov *#podkladca*.

S447 
 S407 
 Vi 
 Vat 

 Am 

 RI 

Typ E má najpresnejšiu predlohu v stichire po prvej pôstnej nedeli:

M-G/D –Romica veľká / Ромица большая

⇒ **Romica veľká (= Voznos posledný s chamilou)** sa v rámci repretoáru RI nachádza najmä v stupňových antifónach⁶⁸ a ide o stredový variant *voznosu posledného*. Hoci sa na úrovni neumov rozlišujú typy A a B, v melodickej interpretácii RI sa v oboch prípadoch aplikuje variant B.

A.	S408	
	16.-17. stor.	
B.	S408	
	S414	
	16.-17. stor.	

⁶⁸ Step 1c,2c,3a,c, sPx 3.

↔ / ↔ **Romica vel'ká** sa v predreformných ruských a v byzantských prameňoch nelíši od #voznosu posledného. Takisto nevidno rozdiel medzi typmi A a B.

S407

G,B

B

G,B

var.

var.

M- G/C – Dolinka veľká / Долінка велишáя

⇒ *Dolinka veľká*⁶⁹ alebo žalostná vyzerá ako *dolinka* s posunutou predkadenciou za hlavný kadenčný vrchol. Melodická podobnosť s *dolinkou* určila názov popevku, ale etymologická analýza jeho byzantských paralel ukazuje jednoznačne, že ide v skutočnosti o variant #*podkladca* so silnejšou predkadenciou.

Veľká dolinka je špecificky stichirový popevok, v irmosoch sa nenachádza. V sD1 je výslovne potvrdené ladenie s nezníženým tónom *E*.

S408	c1 c2 C	
		var.
16.-17. stor.		var.
var.		var.
J002 / pPO		
RI		
J029		
J002		
		var.

Na začiatku SA4a,b:

S408		
16.-17. stor.		
J002		

⁶⁹ sD1, sPx 4, SA4, pPO, Preob 1.

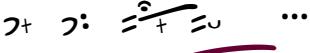
↔ / ↔ **Dolina veľká** v najkratšom znení (jadro) tvorí typický začiatok stichír na podobených rôznych vzorov „Osie Pater“. Staroruské neumy detailne kopírujú byzantský model.

RI S407, 439, 440 Vat Vi Am RI

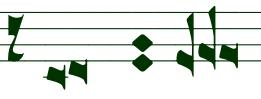
Uvedené jadro popevku je invariantné. Prístupka je podobná ako v prípade #podkladca.

<p>Vi ...</p> <p>Vi, Vat ...</p> <p>Am ...</p>	<p>S439 ...</p> <p>S440 ...</p> <p>Vi > >.. \ ~ ...</p> <p>Vat - \ //u ...</p>
<p>Vi > > - / > ~ ...</p> <p>Am ...</p>	<p>Vi > - / > > \ ~# ...</p> <p>Vat > - / > > \ // ...</p> <p>Am ...</p>

Jadru popevku môže predchádzať silný znak alebo dva niekoľkých typov:

Rus.		...
S439		...
Vi,Vat		...
Vi		...
Am		
Vi		...
Am		

Rus.		...
S407		...
Vi,Vat		...
Vi		...

Am		
Am		

V niekoľkých prípadoch má byzantská formula predkadenciu dlhšiu o dva znaky. V ruských poreformných adaptáciách sa predlžuje iba o jednu slabiku, pričom preberá charakter základného *podkladca*.

Rus.		...
S440		...
S439		...
S439		...
Vi		...
Am		

M- G/D – Dolinka veľká s chamilou / Долінка бoльша сz хамілю

⇒ V 5. hlase RI sa *chamilová modifikácia* aplikuje aj na *dolinku veľkú*.⁷⁰

S408 

S414 

16.-17. stor. 

var. 

var. 

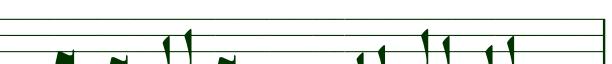
SI 

RI 

J002/pPO 

↔ / ↔ Pri *#dolinke veľkej s chamilou* nejde len o bežné rozdrobenie finály, aké nachádzame v byzantských prameňoch pravidelne pri všetkých formulach ukončených tónom D (v základnom tvare). Tu sa totiž modifikuje aj predposledný kadenčný znak a v kadencii sa objavuje motív formuly *#ohibka*. Adekvátny pravzor nachádzame v byzantských prameňoch iba raz, v stichire na Veľký pondelok:

16.-17. stor. 

Vi,Vat 



Am 

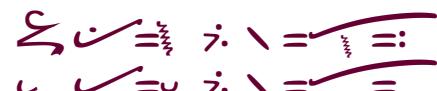
⁷⁰ Step 1c,2c,3c, pPO.

M-Gla – Dolinka veľká s premetom / Долинка большая преметная

⇒ Modifikáciu dolinky veľkej premetom nachádzame v kontexte RI iba v SA4 (J002).

S408 
16.-17. stor. 
J002/SA4 

↔ / ↔ Dolinka veľká s premetom má v S407 presnú paralelu; v byzantských rukopisoch je na danom mieste #podkladec bez modifikácií.

S407 
Vat,Vi > \ / >u >oo \ >> -
Am 

M-a/G – Mreža / Mřeža

⇒ **Mreža** je v 5. hľase zriedkavý⁷¹ a netypický popevok. Melodicky zodpovedá *mreži* iných nepárných hlasov. V J029 (sPreob) nachádzame odlišnú melódiu, bližšiu k ruským variantom. V Step 2b sa *mreža* spolu s predchádzajúcim popevkom interpretuje⁷² na spôsob 4. hlasu.

S vyplavkou, st. 5/24:

Step 2b – melódia podľa 4.hlasu:

⁷¹ st. 1/7, 5/24, Vskr 6,9, sPreob 1,2, sD2, Step 2b.

⁷² Jednotne vo všetkých RI. V SI je bežná *mreža* nepárnych hlasov.

↔ / ↔ **Mreža** má v predreformných a byzantských prameňoch dva pravzory. Prvý z nich, priamy predobraz znamennej *mreže*, má finálu F a je melodicky totožný s formulou #prekladka 7. hlasu.

Vlastná #mreža:

S439 
 S440 
 Vi 
 Vat 

 Am 

 ZR 

#Mreža po #vyplavke:

S407,440 
 Vi 

 Am 

 st. 1/7 S407 

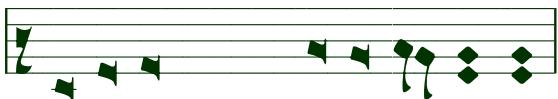
 H 

#Mreža zliata s #vyplavkou:

S439,440 
 Vi 

 Am 

 Vi 

 Am 

#Mreža s rafatkovým nástupom: ⁷³

S407,440 

S407 

Vi 

— 

— 

— 

Am 

S411 

S414 

S439 

S440 

Vi 

— 

Am 

#Mreža s nízkym nástupom:

S407 

Vi 

Am 

S407 

Vi 

Am 

B 

⁷³ Do ZR sa tento variant #mreža prekladá ako mreža alebo aj ako šibok.

Druhý z predobrazov *mreže* má odlišnú rytmickú štruktúru v kadencii. K *mreži* sa v prechode do ZR (čiastočne už pred reformou) priklonil pre zhodnú finálu F, ale aj na základe hlbšej funkčnej príbuznosti. Má totiž rovnaký záverový charakter a tiež nadväzuje často na #*vyplavku*. V najrozvinutejšej podobe (C) vykazuje melodické charakteristiky #*kulizmy strednej*.

#Mreža malá A:

Vskr6,9

S407



O,Ga



Vi,Vat



La



H,G



S2,La,Va,Am



Y,H,G, Am



#Mreža malá B:

S439



Vi



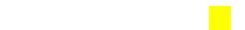
—



—



—



Am



D



#Mreža malá C:

S439 S440 Vi Vat

Am

Vi, Vat

Am

M-a,c/G – Šibok / Шибокъ

⇒ Šibok je v 5. hľase ojedinelý záverový popevok (Step 2ab), ktorý je vo svojej podstate alternatívnym tlmočením *voznosu posledného*.

A c C

S408 16.-17. stor. var.

RI

↔ / ↔ Šibok je špecifikom stupňových antifón 2ab. Je potomkom formuly, ktorá sa na iných miestach stala znamenným *voznosom posledným*.

S407

H,G

H

G

M-a,c/G – Koleso / Koncov

⇒ **Koleso (kl'uč)** je v 5. hlase zriedkavý⁷⁴ a nie celkom jednoznačný popevok.

	A U R c	C	
S408			
16.-17. stor.			var.
			var.
RI			
SI			

↔ / ↔ Byzantským predobrazom znaku *kl'uč* je *kufisma*, vyjadrujúca melodický vrchol pred strmým pádom spravidla o kvartu až kvintu nižšie (v strednobyzantských melódiách sa zmierňuje na sekundu alebo dokonca primu).

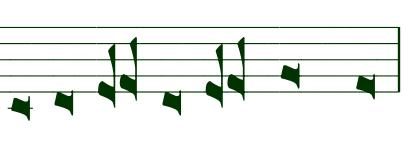
Step 2a S407

G		
G		
B		

V stichirách miney a triody je *kl'uč* vždy priebežná formula. Rozlišujeme niekoľko typov.

⁷⁴ st. 8/43, 9/49, Slp 8, Step 1c,2ac. V stichirách: 14.9., 5.1., 15.8., 6x v Triodi.

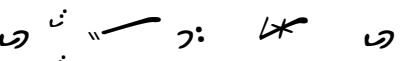
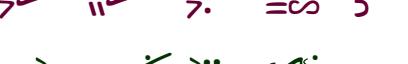
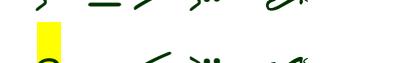
Typ Ia:

S411 
 S407 
 S439 
 Vat 
 Vi 
 Am,H 
 Y 

Typ Ib:

S429 
 S440 
 S407 
 Vi 
 Am 

Typ Ic:

S411 
 S429 
 S407 
 Vi 
 Vat 
 Am 

Typ IIa:

Vi,Vat

Am

S440

Vi

Am

Typ IIb:

Vi

Am

S408

Vi

Am

Typ IIc:

Vi

Am

Vi

Am

Trieda Θ

Tematicizmy (fity) a hypostázy (licá)

Θ -/G – Fita kudriava/ Θίτα κυδρίαβα

⇒ **Fita kudriava** je typická pre 7. hlas. V 5. hlase (sPreob 1) má jej prístupka odlišný tvar.

16.-17. stor.

J029

↔ / ↔ Strednobyzantská paralela k *fite kudriavej* je štandardná stichiarická *fita* s vysokou mierou výskytu. Do ZR sa tlmočí nejednotne, veľmi často aj ako *fita mračná*.⁷⁵ V byzantských prameňoch má niekedy martyriu 2. hlasu, v S440 zas 1. hlasu. Vlastný tematický motív má dva varianty exegézy a prístupka dve možné dĺžky.

⁷⁵ Štatistickými metódami nie je možné rozhodnúť, či ide o #*fitu mračnú* alebo *kudriavu*. Naše rozhodnutie sa opiera aj o melodickú analýzu.

S407,439,440

Vi

Am

S407,439,440

Vi

Am,D

Na dvoch miestach je *fīta* položená o kvintu nižšie.

S440

Vi

Am

Vi

Vat

Am

O -/G – *Fita trojičná*/Θίτα τροική

⇒ *Fita trojičná* získala svoj názov na základe stichiry sPreob 1, kde je aplikovaná na slovo „trojicu“.

16.-17. st. ♫: :: ^ ♪ ::

J029

↔ / ↔ *Fita trojičná* nemá jednotné predobrazy v starších prameňoch.

S407,439,440

Vi

Am

var. >>

var.

O -/G – Fita mračná/Θίτα μράχνα

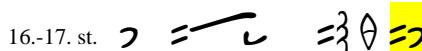
⇒ **Fita mračná** je výpožičkou zo 4. hlasu. V ruténskom 5. hľase⁷⁶ sa však od štvrtohlasného základu líši finálou aj postupom k nej, ktorý pripomína inú šrtvrtohlasnú *fitu sínnu*.

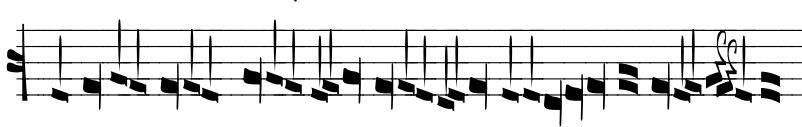
sPreob2

16.-17. st.  var. 

J029 

sPx 5

16.-17. st.  var. 

J002 

L1709* 

I229 

V starších prameňoch nenachádzame presvedčivý pravzor. Na miestach jej výskytu spravidla stojí rovnaký byzantský motív ako pri *fite kudriavej*. Vzhľadom na podobný neumový zápis v ZR nemožno vylúčiť, že ide vo veľkej časti prípadov o konfúziu týchto *fít*.

⁷⁶ sPreob 2, sPx2,5.

O F/G – Chabuva / ЩАБУВА

⇒ *Chabuva*⁷⁷ pravdepodobne získala svoj názov skomolením bulharského *chubava* (pekná). Jej ruténsku melódiu máme k dispozícii iba podľa J029. V ruských prameňoch je takisto vzácna – najpresnejšie znenie uvádza S450 v stichirách na *Preobrazenie*. Je to jeden z mála dokladov o tom, že aj v ruskom prostredí sa znižoval tón E a nejde len o ruténsku špecialitu.⁷⁸

Porovnanie ruskej a ruténskej melódie odhaluje jednoduchú kostru fity. Zdanlivo neprehľadná štruktúra je iba výsledkom bohatej exegézy tónov okolo F a trojnásobného opakovania určitých motívov.

16.-17. st. J029/1 J029/2 S450

kostra

J029/1

J029/2

S450

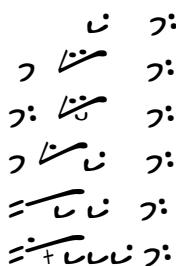
kostra

⁷⁷ sPreob 1,2. V druhej stichire je melódia presnejšia.

⁷⁸ V stichirách 5.1. sa fita vynecháva, skracuje alebo sa jej druhá časť zvyšuje o tón, aby sa dalo vyhnúť predznamenaniam. V SI je nápev kontúrami zhodný s S450 (v rovnakej výške), ale bez predznamenania.

Neumový zápis *chabuvy* v poreformnom ZR je rozmanitý, avšak typický trojicou *kryžov* v značne nejednotnej distribúcii medzi ostatnými znakmi.

Prístupka:



Vlastná téma:

S408	" ⁺⁺⁺ <u><u><u>=</u></u></u>	<u><u><u>=</u></u></u>
	" ⁺⁺ <u><u><u>=</u></u></u>	<u><u><u>=</u></u></u>
16-17.stor.	⁺⁺⁺ <u><u><u>=</u></u></u>	<u><u><u>=</u></u></u>
	⁺⁺⁺ <u><u><u>=</u></u></u>	<u><u><u>=</u></u></u>

↔ / ↔ *Chabuva* sa v irmosoch ani oktoichu nenachádza. V stichirách (na 5. hlas) miney a triody je však jednou z najfrekventovanejších.

Príbuznosť znamennej melódie s byzantskou sa ukazuje len ak do porovnania vložíme vyššie extrahovanú kostru. Trojnásobné opakovanie motívu, ktorý „obteká“ tón F, je v byzantskej melódii jednoduché.

Neumový zápis *fity* je nejednotný, preto uvádzame extenzívny neumový zápis takmer všetkých výskytov. Štandardný tvar *#chabuvy* je v staroruských prameňoch typický *paukom a kryžom* (bez opory v byzantskej vrstve).

S407	↔↔	＼	θ =	
S407	↔↔↔	↔	“θ =	
S407	↔↔	＼	θ = “	
S407	↔↔	＼	θ = “	
S439	↗X ↗.	↔	＼	θ = “
S439	↔ ↔.	↔	＼	θ “ =
S439	↗.	↔	＼	“θ =
S440	↗. ↔↔	＼	θ =	
Vi	↔↔	＼		
	↔	＼		
	↔ — ↗ >	＼		
	↔ / ↗	＼		
	↔ — ↗	＼		
	↔ — ↗	＼		
	↔ / ↗	＼		
	↔ ↗	＼		
Vat	↔ / ↗	＼		
	↔ ↗	＼		
Am				

Výraznejšia akcentácia vnáša do deklamácie nové motívy (13. a 24.12.).

Musical notation for Vi and Am parts. The notation includes various slurs and accents, such as a long horizontal slur over two notes, a vertical accent over a note, and a short horizontal accent. The Am part features a series of eighth-note chords.

Výraznejšia akcentácia a zároveň skrátenie hlavnej témy (*Orosa se*):

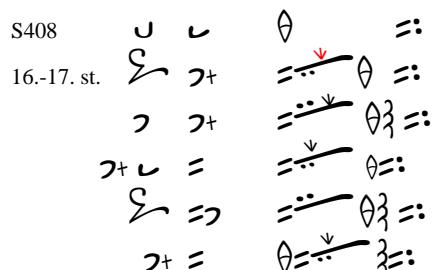
Handwritten musical analysis at the top left shows two melodic fragments with red markings: one starting with a long horizontal slur and another with a vertical accent. Below this, musical notation for Vi and Am parts is shown. The Vi part has three melodic lines with slurs and accents. The Am part has a series of eighth-note chords. The notation uses standard musical symbols like quarter notes, eighth notes, and sixteenth notes, along with specific slurs and accents.

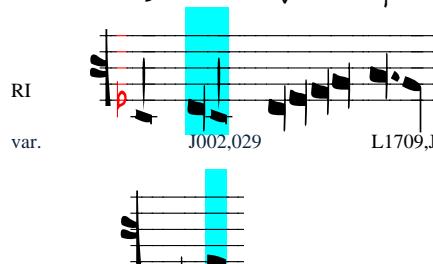
Predkadenčný zlom výstupom zdola (cez týždeň po 4. nedeli pôstu a po *Voznesení*):

Musical notation for Vi, Vat, Am, and Vi parts. The notation shows a descending melodic line with various slurs and accents. The Am part features a series of eighth-note chords. The notation uses standard musical symbols like quarter notes, eighth notes, and sixteenth notes, along with specific slurs and accents.

Θ -/c – Fita dušepolezna / Θήτα δάχεπολέζνα (πατογλάσνα)

⇒ **Fita dušepolezna** (= užitočná pre dušu) je typická pre 5. hlas⁷⁹ a nazýva sa preto tiež *piatohlasná*. Jej jadro je v RI až na detaily jednotné a časť jej melódie pripomína *kulizmu strednú*.

S408 

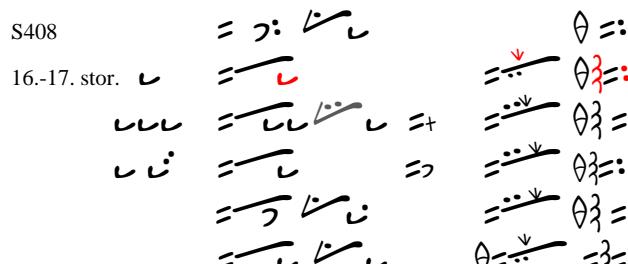
16.-17. st. 

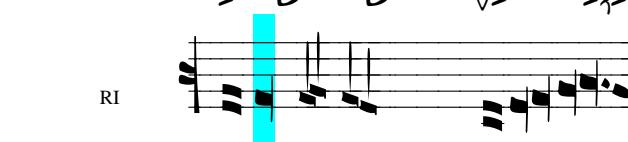
RI 

var.

Dlhšia prístupka *fity* má niekoľko variantov.

S jedným tāžkým vrcholom:

S408 

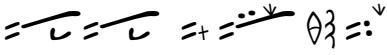
16.-17. stor. 

RI

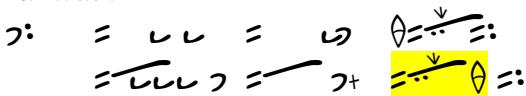
var. J833

⁷⁹ st. 9/48, sD1, pPO, sPreob 2, sPx 3,4

S dvoma ťažkými vrcholmi:

S429 

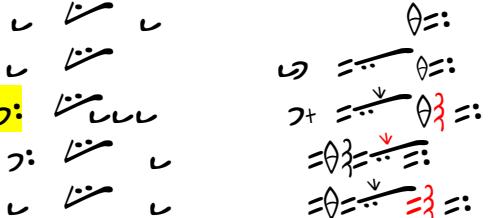
J002 

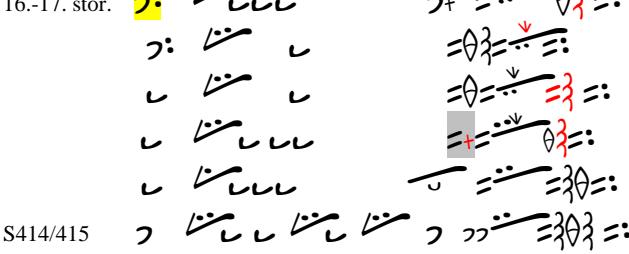
16.-17. stor. 

var. 

J029 

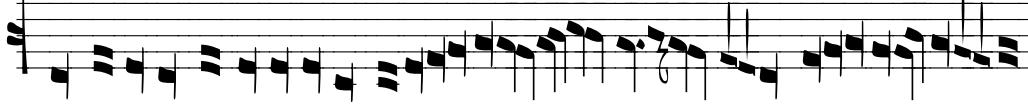
S ľahkým vrcholom:

S408 

16.-17. stor. 

var. 

S414/415 

J002 

J289,480,673 

↔ / ↔ Fita dušepolezna aj v starších prameňoch predstavuje základnú, najčastejšiu fitu 5. hlasu. Je jednoduchá, ale v dvoch rôznych výškových úrovniach (výnimcoľaj aj v tretej).

Variant F→G:

Prístupka môže mať deklamačný tón D alebo G. V motíve fity sa znižuje tón h na b^b .

S440  =: $\theta \breve{=}$:

Vi  var.

D, Am  var.

H 

S440  =: $\theta \breve{=}$:

Vi,Vat  var.

Am 

S407,440  =:  =:

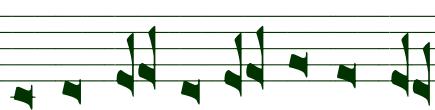
Vi,Vat  var.

Vi  var.

Am 

S407  =:  =:

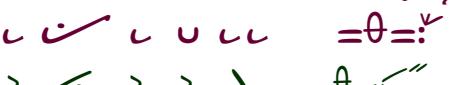
Vi,Vat  var.

Am 

Variant C→D:

Prístupka má deklamačný tón D s bohatou akcentáciou.

S440 

S440 

S439 

Vi > / . > > \ θ // " " var. θ // " "

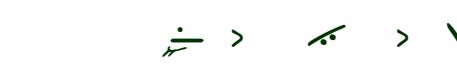
Am 

S407 

S439,440 

S407 

S440 

Vat 

Vi / > u \ θ // " "

 / > / > \ θ // " "

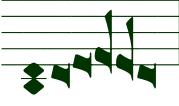
 - / > / > \ θ // " "

Vat / > / > / > \ θ // " "

Vi / > / > \ θ // " "

Vat / > - / > \ θ // " "

Am 





Variant G→a:

Výnimcoľne môže byť motív fity aj medzi tónmi G, a , čo znamená, že tón h je prirodzený.

Musical score for three parts:

- Vi**: Starts with a quarter note followed by a eighth note tied to a sixteenth note, then a quarter note, a half note, and a sixteenth note.
- Vat**: Starts with a quarter note followed by a eighth note tied to a sixteenth note, then a quarter note, a half note, and a sixteenth note.
- Am**: Starts with a eighth note tied to a sixteenth note, followed by a quarter note, a eighth note tied to a sixteenth note, a quarter note, a eighth note tied to a sixteenth note, a quarter note, and a eighth note tied to a sixteenth note.

Vzájomný vzťah gréckej a ruténskej melódie je v prvej časti neprehľadný – zdá sa, že dlhý motív pripomínajúci *kulizmu strednú*, je len exegézou tónu D. Druhá časť zodpovedá pomerne presne byzantskému F-G variantu.

Θ -/c – Fita hromozíl'na / Θήτα γραμοχέλινα

⇒ **Fita hromozíl'na** je príbuzná *chabuve*, v skrátenej forme využíva podobné motívy. V RI sa nachádza len v sPx 4.

16.-17. stor.

J002

I229

Grig.

var.

Charakteristická neumová šifra má rozmanité varianty a permutácie znakov:

S411	ج	ڦ	ڦ
S414	=	ڦ	ڦ
S442	=	ڦ	ڦ
S411	=	ڦ	ڦ
S442	=	ڦ	ڦ
S411	=	ڦ	ڦ
S408	چ	چ	ڦ
S431	چ	چ	ڦ
S411	چ	چ	ڦ
S429,447	چ	چ	ڦ

↔ / ↔ **Fita hromozíl'na** má v starších prameňoch len málo zreteľných predobrazov v dvoch variantoch.⁸⁰ Prvý je v byzantských stichirách jednoduchším variantom #chabuvy, čo zodpovedá situácii v ZR. Druhý, nie veľmi odlišný, je zas blízky ZR svojím neumovým zápisom.

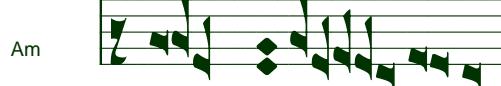
⁸⁰ 22.12., Veľký piatok. Druhý variant - Veľký pondelok a ned. Porazeného.

1. variant

S407 

Vi 

Vat 



S439,440 

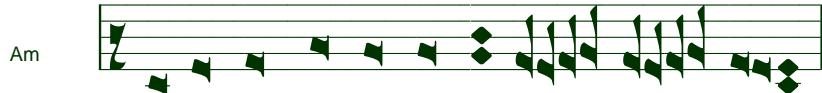
Vi 



2. variant

ZR 

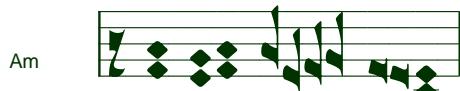
Vat 



Vi,Vat 

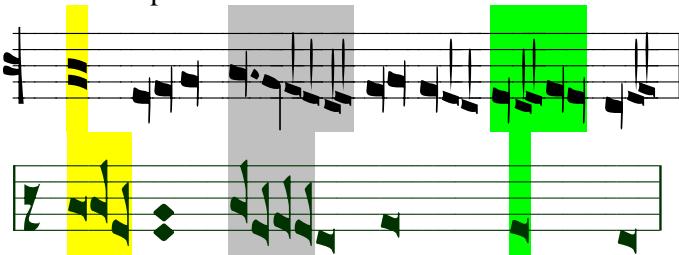


Vi 



Možnú melodickú príbuznosť možno ilustrovať azda nasledovne:

I229



Am

Θ -/G – Fita svetlá/ΘΗΤΑ СВЕТЛА

⇒ **Fita svetlá** je v 5. hľase vzácná. Máme ju doloženú iba dvakrát v samopodobene *Orosa se*, pričom byzantský rukopis Am ju uvádza martyriou 2. hlasu. Jej melodickú exegézu máme k dispozícii iba v ruskej redakcii (*Grigorev*).

\Leftarrow / \Leftrightarrow *Fita svetlá* je v byzantských prameňoch nižšia.

S439

S440

Vat

Vi

Am

S439

S440

Vi

Am

Am